

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Markéta Bačová

**Dopady nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 25/12
na určování náhrady nákladů řízení**

Diplomová práce

Olomouc 2014

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Dopady nálezů Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 25/12 na určování náhrady nákladů řízení vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 15. 5. 2014

.....

Markéta Bačová

Poděkování

Děkuji JUDr. Ondřejovi Šmídovi, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a velmi hodnotné připomínky, kterými přispěl k vypracování této diplomové práce.

Obsah

Seznam použitých zkratk	6
Úvod	7
1. Vymezení pojmů	9
1.1. Náhrada nákladů řízení dle občanského soudního řádu.....	10
1.1.1. Povinnost platit náklady řízení.....	10
1.1.2. Povinnost hradit náklady řízení	11
1.2. Pojem bagatelních věcí	14
1.2.1. Vymezení pojmu v rámci přípustnosti odvolání	14
1.2.2. Vymezení pojmu v rámci přípustnosti dovolání	15
1.2.3. Evropské řízení pro drobné nároky	15
2. Vývoj institutu náhrady nákladů v tzv. bagatelních sporech	17
2.1. Právní regulace dle „paušální vyhlášky“.....	17
2.2. Kauza „kupčení s pohledávkami“.....	18
2.3. Novela vyhlášky č. 484/2000 Sb. a další vývoj	21
2.3.1. Přiznávání jednonásobku vymáhané jistiny.....	22
2.3.2. Nález I. ÚS 988/12 aneb konečné ujasnění rozhodovací praxe.....	23
3. Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 25/12	26
3.1. Hlavní argumentační směry	26
3.2. Oponentní stanovisko soudce Vladimíra Kůrky	29
3.3. Sdělení Ústavního soudu k účinkům nálezu.....	30
3.4. Problematika rozhodování o nákladech po zrušení paušální vyhlášky.....	31
3.5. Potenciální budoucí úprava.....	36
4. Závěr	39
Zdroje	42
Právní předpisy.....	42
Monografie.....	43
Články	44
Judikatura	45

Elektronické články	46
Jiné zdroje	47
Shrnutí	48
Klíčová slova	48
Summary.....	49
Keywords	49

Seznam použitých zkratek

AT	Vyhláška č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů.
CPC	Code de procédure civile, version consolidée au 1 janvier 2014
EU	Evropská unie
Listina	Usnesení České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
Paušální vyhláška	Vyhláška č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů řízení v občanském soudním řízení a kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů.
ÚS	Ústavní soud České republiky
Ústava	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
ZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

Úvod

V průběhu mého studia na Právnické fakultě UP Olomouc jsem se pravidelně účastnila praxe u Okresního soudu v Novém Jičíně, a to konkrétně na civilním oddělení. Při této příležitosti jsem se seznámila mimo jiné i s problematikou náhrady nákladů civilního řízení, včetně náhrady nákladů v bagatelních věcech. Neboť je toto téma, zejména v posledních několika letech, velmi aktuální, a to jak u soudů, tak ve sdělovacích prostředcích, vybrala jsem si jej jako téma své diplomové práce. Obsáhnout do jedné práce uspokojivě celou problematiku nákladů řízení však není v mezích diplomové práce reálné, a proto jsem se zaměřila zejména na nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 25/12, jež se stal v této oblasti historickým mezníkem a judikaturní vývoj, který jeho vydání předcházela.

Moje práce má rovněž ambici naznačit budoucí směr rozhodování o nákladech řízení v civilních věcech se zaměřením na bagatelní spory. Pozornost věnuji především náhradě odměny za právní zastoupení a aplikaci § 150 a 151 odst. 2 zák. č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále pouze OSŘ). V úvodu obecně vymezím institut náhrady nákladů řízení a též pojem bagatelních sporů. Posléze se zaměřím na vývoj úpravy náhrady nákladů v bagatelních sporech po nález ÚS, přičemž v jednotlivých podkapitolách provedu analýzu vyhlášky č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů řízení v občanském soudním řízení a kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů (dále pouze paušální vyhláška) a jednotlivých relevantních rozhodnutí Ústavního soudu, jež majoritně zasáhla do dnešní úpravy náhrady nákladů řízení. Jádrem mé práce je podrobná analýza nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 25/12 a jeho dopadů na určování náhrady nákladů řízení. Na závěr pak nastíním vlastní stanovisko, které jsem k jednotlivým rozhodnutím, novelám a postojům zaujala.

Jelikož jsem byla v rámci studií na ročním pobytu Erasmus ve Francii, podrobila jsem rovněž analýze problematiku nákladů řízení v této zemi a zaměřila jsem se na nejpodstatnější rozdíly mezi českou a francouzskou úpravou.

Ve své práci vycházím z celé řady odborných článků a publikací, které svědčí o tom, že se jedná o velmi aktuální téma, oslovující jak odborníky z praxe, tak širokou veřejnost. Hojně se opírám o judikaturu Ústavního soudu a též soudů obecných, na něž judikatura Ústavního soudu reaguje. Při psaní této práce jsem zvolila metodu analýzy zákonných ustanovení, judikatury a

odborných článků s cílem podat ucelený pohled na vývoj postojů a stanovisek k náhradě nákladů, zejména ve sporech drobné hodnoty. Na základě těchto závěrů se pak pokusím vyhodnotit pozitivní i negativní dopady prováděných změn. Metodou komparace pak provedu srovnání českého občanského soudního řádu s francouzským Code de procédure civile (dále pouze CPC), přičemž se zaměřím hlavně na čl. 695 a čl. 700 týkající se právě náhrady nákladů řízení.

Má práce si klade za cíl vytvoření komplexního díla, zaměřeného na danou problematiku a komparace s jinou evropskou zemí. Pokouší se zejména zhodnotit dopady rozhodnutí ÚS sp. zn. 25/12, ať už na rozhodovací činnost soudů, tak na účastníky řízení. Následně se zabývá srovnáním institutu náhrady nákladů řízení s právním systémem Francie, která i přesto, že je zemí vysoké právní úrovně, stále lpí na, třebaže staré, ale kvalitní Napoleonově úpravě. V neposlední řadě bude mým cílem nastínit možná východiska de lege ferenda.

Práce vychází z úpravy platné ke dni 1. 1. 2014.

1. Vymezení pojmů

Jakékoliv soudní řízení je vždy spojeno se vznikem určitých nákladů. Tyto náklady pak mohou být rozděleny do dvou základních skupin. Na prvním místě jsou to náklady, které platí stát, a jenž vznikají, až už k soudnímu řízení dojde, či nikoliv. Tyto náklady nazýváme *náklady všeobecné*¹ a jsou vynakládány na pokrytí výplat soudců, administrativu, provoz soudních budov atd. Stát takto zajišťuje existenci soudní moci jako jedné ze složek státní moci a zabezpečuje výkon soudnictví, jako jedné ze svých funkcí a naplnění práva jednotlivců na soudní ochranu.

V souvislosti se soudním řízením vznikají *náklady zvláštní*.² Účastníkovi, ale i jiné zúčastněné osobě i státu vznikají náklady řízení v případě, že protiprávním jednáním jiného jsou nuceni bránit svá práva u soudu v soudním řízení. Tyto náklady nesou oproti nákladům všeobecným účastníci řízení a další zúčastněné osoby.³ Za náklady řízení je nutno považovat pouze náklady vzniklé v souvislosti s řízením před soudem.⁴

Mezi náklady řízení řadí § 137 OSŘ zejména hotové výdaje účastníků a jejich zástupců (poštovné, jízdné, nocležné,...), soudní poplatek (dle zák. č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů), ušlý výdělek účastníků a jejich zák. zástupců, náklady důkazů, odměnu notáře za provádění úkony soudního komisaře a jeho hotové výdaje, odměnu správce dědictví a jeho hotové výdaje, tlumočné, náhradu za daň z přidané hodnoty a v neposlední řadě odměnu za zastupování.⁵

Institut nákladů řízení plní dvě významné funkce – funkci preventivní a sankční. *Preventivní funkce* spočívá zejména v bránění vzniku zbytečných žalob a zahlcování soudů. Osoba,

¹ WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. Vydání. Praha: Linde, 2011, s. 300. ISBN 978-80-7201-842-0.

² Tamtéž.

³ Tamtéž.

⁴ Česká úprava nákladů řízení nemá daleko k úpravě nákladů řízení ve francouzském právním řádu. Code de procédure civile rozeznává pevně stanovené náklady řízení „*dépens*“ a jiné poplatky „*les autres frais*“. Pevně stanovené náklady řízení jsou částky, které jsou nezbytné pro konání procesu. Code de procédure civile v článku 695 podává taxativní výčet zákonných nákladů, mezi něž mimo jiné řadí: poplatky, daně, platby nebo odměny vybírané sekretariáty soudů nebo daňovou správou, náklady na překlady listin v případě, že jsou vyžadovány ze zákona nebo na základě mezinárodního závazku, náhrady svědkům, odměny soudních znalců a také náklady advokátů, jež strana neplatí v případech, kdy zastoupení v řízení není obligatorní. Dle článku 700 CPC pak soudce též může nařídít straně povinně k hrazení zákonných nákladů nebo, v případě bezplatného řízení, straně, která prohrála spor, aby vítězná strana nahradila jiné vynaložené náklady „*les autres frais exposés*“, které nejsou zahrnuty v nákladech zákonných. Mezi tyto pak mohou patřit například náklady vynaložené na přemístění jednání, škodu v podobě ušlého zisku, který vznikl z důvodu účasti na jednání, cestovní náklady nebo například odměnu advokáta. Viz European justice: Francie. *European justice* [online]. 6. 7. 2010 [cit. 9. 11. 2013]. Dostupné z: <https://e-justice.europa.eu/content_costs_of_proceedings-37-fr-cs.do>.

⁵ K odstranění pochybností, zda k nákladům řízení, které jsou vymezeny demonstrativně, patří i odměna za zastupování osobou odlišnou od advokáta nebo notáře, byl novelou občanského soudního řádu č. 30/2000 Sb. k ustanovení §137 přidán druhý odstavce, který výslovně uvádí, že odměna za zastupování patří k nákladům řízení jen, je-li zástupcem advokát nebo notář.

kteřá se rozhodne podat žalobu, musí nejprve zhodnotit, zda spor nelze urovnat smírnou cestou - mimosoudně a zda je opravdu nutné a rentabilní zahájit soudní řízení. V rámci této úvahy tak musí zvažovat i náklady řízení, které bude muset v případě podání žaloby vynaložit. *Funkce sankční* se pak týká zejména náhrady nákladů řízení, kdy musí být nahrazeny náklady tomu, kdo se u soudu oprávněně domáhal svého práva, proti tomu, kdo porušil své povinnosti. Sankční povaha nákladů řízení vystupuje do popředí v případech, kdy soud odmítne žalobu a žalovanému již vznikly náklady řízení, dále zavlní-li účastník, že řízení, ve kterém vznikly náklady, muselo být zastaveno nebo zavlní-li vznik nákladů, které by jinak nevznikly. V uvedených příkladech má náhrada nákladů kompenzační charakter.⁶

1.1. Náhrada nákladů řízení dle občanského soudního řádu

Mluvíme-li o nákladech řízení, je důležité rozlišit dvě základní povinnosti, které se v této oblasti významně promítají. V první řadě jde o povinnost platit náklady řízení a pak neméně důležitá povinnost hradit náklady řízení. Mezi veřejností se pojem hradit a platit mnohdy zaměňuje, pro účely civilního řízení má však každý svůj specifický význam. V této kapitole se zaměřuji na vymezení těchto pojmů.

1.1.1. Povinnost platit náklady řízení

Dle § 140 odst. 1 OSŘ musí platit každý účastník náklady řízení, které vynaloží on sám nebo jeho zástupce. Tato povinnost platit vzniká v průběhu celého řízení, a to vždy okamžikem vzniku těchto nákladů. Každý účastník si své náklady nese sám, přičemž není vyloučeno, že mu tyto výdaje budou v budoucnu zpětně nahrazeny. Zásada, kterou se řídí povinnost platit náklady řízení, se označuje jako *zásada zájmová*. Dle této zásady má povinnost platit náklady řízení ten, kdo procesní úkon činí nebo v jehož zájmu se činí.⁷ Proto je taky povinnost platit náklady řízení označena jako povinnost primární. Zpravidla jsou osoby povinné k placení účastníci řízení, jsou však i případy, kdy zákon tuto povinnost ukládá státu. Jako příklad placení nákladů řízení lze

⁶ LAVICKÝ, Petr, STAVINOHOVÁ, Jaruška. Sankce v civilním právu procesním. *Právní fórum*, 2008, roč. 5, č. 9, s. 376.

⁷ WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. Vydání. Praha: Linde, 2011, s. 300. ISBN 978-80-7201-842-0.

uvést placení výdajů na cestu účastníka k soudu, poštovné, popř. placení soudního poplatku.⁸ Povinnost zaplatit soudní poplatek vzniká vždy žalobci, a to podáním žaloby na soud.⁹

1.1.2. Povinnost hradit náklady řízení

Vedle povinnosti platit se v soudním řízení uplatňuje také povinnost hradit náklady řízení. Tato povinnost je označována jako sekundární, neboť nastupuje až po tom, co primární povinnost, platit náklady řízení, je již splněna. Spočívá v podstatě v náhradě nákladů řízení tomu, kdo tyto náklady vynaložil, přičemž takovou osobou může být buď stát, nebo účastník řízení. Zavázat k náhradě může soud zásadně účastníka řízení.¹⁰ Ve výjimečných případech může být povinný také zástupce účastníka, znalec apod.

K náhradě nákladů mezi účastníky dochází pouze ve sporném řízení, kde na jedné straně stojí žalobce a na druhé žalovaný. V ostatních případech, zejména když řízení mohlo být zahájeno bez návrhu¹¹, popřípadě skončilo smírem nebo bylo zastaveno, nemá žádný z účastníků právo na náhradu nákladů řízení podle jeho výsledku.¹² Náklady řízení se tedy nepřiznávají zejména ve věcech péče soudu o nezletilé, v řízení o způsobilosti k právním úkonům, v řízení o prohlášení za mrtvého, v řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení osoby v ústavu zdravotnické péče, v řízení o dědictví či o určení, zda tu manželství je nebo není. V těchto případech obsahuje rozhodnutí výrok, podle něhož „žádný z účastníků nemá nárok na náhradu nákladů tohoto řízení.“¹³

⁸ Poplatků a daní, vybíraných soudy nebo daňovou správou dle francouzského soudního řádu je v dnešní době velmi málo. Je tomu tak od doby účinnosti zákona č. 77-1468 ze dne 30. 12. 1977, kterým byly zrušeny veškeré poplatky placené soudům za úkony prováděné v řízení, tedy tzv. „*frais de greffe*“, s výjimkou obchodněprávních řízení. Viz Loi n° 77-1468 du 30 décembre 1977 n° 77-1468 du 30 décembre 1977 instaurant la gratuité des actes de justice devant les juridictions civiles et administratives. [cit. 28.2.2014]. Dostupné na: <<http://legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000333072>>.

⁹ § 4 zák. č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰ Dle francouzské úpravy za normálních okolností náklady dle čl 695 hradí strana, která ve sporu prohrála, soudce však může na základě odůvodněného rozhodnutí stanovit náhradu i jinak. Při stanovování osoby povinné k hrazení nákladů soudce přihlíží i k finanční situaci stran. Tyto jsou stanoveny pevným tarifem na základě zákona a jsou striktně limitovány. Naproti tomu tzv. *les autres frais* vyčísluje účastník ve svém podání a soud při rozhodování o těchto nákladech má povinnost přihlížet k míře spravedlnosti a platební schopnosti stran, je tedy přenechán větší prostor soudnímu uvážení. Viz CADIET, Löic. *Code de procédure civile*. 16e édition. Paris: Litec, 2003. 483 s. ISBN 2-7111-3479-2.

¹¹ Úprava tzv. nesporných řízení je s účinností od 1. 1. 2014 součástí zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon je předpisem zvláštním ve vztahu k OSŘ a upravuje mimo jiné řízení dříve obsažená v části třetí, hlavě páté OSŘ. V rámci zák. o zvláštních řízeních soudních najdeme obecnou úpravu náhrady nákladů řízení v § 23 ZŘS, v němž je uvedeno, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení podle výsledku, pokud jde o řízení, jež je možné zahájit i bez návrhu a řízení ve statusových věcech manželských a partnerských. Dle tohoto ustanovení však soud může přiznat náhradu nákladů řízení, odůvodňují-li to okolnosti případu. Lze tedy konstatovat, že ustanovení § 23 ZŘS vychází z § 144 OSŘ ve znění účinném ke dni 19. 8. 2013.

¹² STAVINHOVÁ, Jaruška, HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. 1. Vydání. Brno: Doplněk, 2003, s. 457 a násl. ISBN 80-210-3271-5.

¹³ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Paušální vyhláška proklínaná a milovaná*. *Soudce*, 2013, roč. XV, č. 6, s. 13.

Povinnost hradit náklady řízení se také řídí určitými zásadami. Jsou to zejména zásada *úspěchu ve věci* a zásada *zavinění*. Na prvním místě se budu věnovat zásadě úspěchu ve věci.

Zásada úspěchu ve věci je upravena v §142 OSŘ. V rámci tohoto ustanovení pak můžeme rozlišit několik situací, ve kterých soud přiznává náhradu různými způsoby. Dle prvního odstavce § 142 přiznává soud plnou náhradu účelně vynaložených nákladů tomu účastníkovi, který měl ve věci plný úspěch. Žalobce má pro účely tohoto ustanovení ve věci plný úspěch, pokud soud vyhověl jeho žalobě v plném rozsahu. Otázkou zjištění plného úspěchu ve věci se zabýval i Ústavní soud, který v této souvislosti konstatuje, že: „*rozhodování o nákladech řízení nesmí být jen mechanickým posuzováním výsledků sporu bez komplexního zhodnocení rozhodnutí v meritu věci. Rozhodnutí o náhradě nákladů řízení má být zřejmým a logickým ukončením celého soudního řízení.*“¹⁴

V rámci této zásady se promítá myšlenka, že ten, kdo byl nucen důvodně bránit svá subjektivní práva, má právo na náhradu nákladů, které při této činnosti vynaložil proti tomu, kdo do jeho práv neoprávněně zasahoval. Tato myšlenka vychází z principu, kterým se řídí civilní řízení, a to principu kontradiktornosti, kdy strany jsou vůči sobě v postavení oponentů, a úspěch jedné strany znamená neúspěch strany druhé.

Dle úpravy § 142 OSŘ lze přiznat pouze náhradu těch nákladů, které jsou potřebné k účelnému uplatňování nebo bránění práva. Účelností nákladů, jako podmínkou tohoto ustanovení, se budu ve své práci blíže zabývat dále v souvislosti s nálezem Ústavního soudu Pl. ÚS 25/12.

Odlíšná situace nastává v případech, že v řízení ani jedna ze stran neměla plný úspěch. Pod částečným úspěchem ve věci si můžeme představit případ, kdy je žalovanému uložena povinnost zaplatit místo v žalobě nárokováná částka 100.000,- Kč, pouze částku 65.000,- Kč. Za těchto okolností se musí náhrada nákladů poměrně rozdělit, popřípadě může soud rozhodnout i tak, že nepřizná náhradu ani jedné ze stran. Tak je vymezen, v souladu s druhým odstavcem shora uvedeného ustanovení, částečný úspěch ve věci.

V rámci úpravy částečného úspěchu ve věci pak nastává ještě jedna zvláštní situace, a to případ, kdy se neúspěch jedné ze stran týkal pouze nepatrné části nároku. Tento je upraven v § 142 odst. 3 OSŘ a jedná se o výjimku ze základních principů ovládajících náhradu nákladů. Neúspěch v nepatrné části řadíme mezi neurčité právní pojmy a jako takový je ponechán na uvážení obecných soudů, které jej musí posoudit s ohledem na povahu předmětu řízení a na

¹⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 13. 1. 2005, sp. zn. IV. ÚS 1/04 (získáno dne 9. 11. 2013 z databáze Nalus).

výsledek sporu.¹⁵ V dnešní době rozhodovací praxe přiznává plnou náhradu nákladů řízení tam, kde neúspěch účastníka nepřesahuje cca 10% vymáhané částky.¹⁶

Další úprava, týkající se principů náhrady nákladů, je například v § 142 odst. 4 nebo §143 OSŘ. První ze zmíněných přípoustí žalobci náhradu proti státu v řízení, které bylo zahájeno na návrh nejvyššího státního zástupce, státního zastupitelství nebo úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových. Dle §143 OSŘ má prohravší žalovaný právo na náhradu nákladů řízení proti žalobci, jestliže sám nedal příčinu k podání návrhu na zahájení řízení. Toto ustanovení aplikoval Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. II. ÚS 228/04 ze dne 9. 12. 2004, ve kterém vyslovil, že: „*řízení o přivolení k výpovědi z nájmu bytu z důvodu uvedeného v ustanovení § 711 odst. 1 písm. a) zák. č. 40/1964 Sb., obč. zákoníku, je nutno považovat za řízení, ve kterém žalovaný svým chováním nezavdal příčinu k podání návrhu na zahájení řízení.*“¹⁷

Tolik k poměrům, které mohou nastat při aplikaci zásady úspěchu ve věci. Vedle této zásady však má své místo i druhý princip ovládající náhradu nákladů v soudním řízení, a to jak v řízení sporném tak i v řízení nesporném. Touto druhou zásadou je zásada zavinění. V souladu s ust. § 147 OSŘ může být uložena náhrada nákladů tomu, kdo zavinil vznik nebo komu se přihodila náhoda, která způsobila náklady, jenž by při řádném průběhu řízení nevznikly. Žádné z takto vynaložených nákladů nemohou být „vynaloženy účelně“, a proto tyto výdaje nelze podřadit pod ustanovení, upravující náklady přiznané podle výsledku řízení. Na základě této zásady tedy dochází k tzv. separaci nákladů. Soud zde má možnost oddělit náklady vzniklé výlučně zaviněním nebo náhodou od ostatních nákladů řízení a rozhodnout o nich bez ohledu na výsledek řízení.

Náhrada nákladů je tedy ovládána dvěma zásadami. Z těchto zásad však existují určité výjimky, mezi kterými je zejména důležité tzv. *moderační právo soudu*, které občanský soudní řád připouští v ust. § 150. Dle současné úpravy se použití shora zmíněných zásad při náhradě nákladů může jevit v určitých případech jako nepřiměřená tvrdost. Proto zákon připouští, aby v těchto případech z důvodů zvláštního zřetele hodných, soud od náhrady nákladů upustil, a to buď zcela, nebo zčásti. Toto ustanovení tedy zakládá určité diskreční oprávnění soudu, nikoliv však úplnou libovůli soudu, kdykoliv nepřiznat náhradu nákladů. Ustanovení § 150 OSŘ v podstatě zakládá

¹⁵ DAVID, Ludvík, IŠTVÁNEK, František, JAVŮRKOVÁ, Naděžda, KASÍKOVÁ, Martina, LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. ISBN 978-80-7357-460-4.

¹⁶ Rozsudek Okresního soudu v Novém Jičíně ze dne 13. 3. 2014, č. j. 14 C 44/2014 – 18, jež rozhodl ve věci žalobce dožadujícího se zaplacení částky 31.648,- Kč s příslušenstvím a smluvní pokuty 418, 04 Kč. Soud žalobci vyhověl pouze co do plné výše jistiny a žalobu zamítl v části, ve které byla požadována smluvní pokuta. Obdobně Rozsudek Okresního soudu v Novém Jičíně ze dne 2. 5. 2013, č. j. 14 C 9/2013 – 36, jimž obecný soud rozhodl o přiznání plné výše náhrady nákladů ve věci, v níž žalobce požadoval na žalovaném zaplacení částky 57.323,55 Kč s příslušenstvím. Soud v tomto případě žalobci přiznal jistinu ve výši 57.323,55 Kč, avšak zamítl žalobu co do příslušenství.

¹⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 9. 12. 2004, sp. zn. II. ÚS 228/04 (získáno dne 3. 2. 2014 z databáze Nalus).

povinnost soudu řádně prošetřit, zda ve věci neexistují okolnosti, ke kterým by bylo nutné při stanovování povinnosti k náhradě nákladů přihlídnout.

Způsobem posouzení „důvodů zvláštního zřetele hodných“ se zabýval ve své judikatuře také Ústavní soud, který konstatoval, že: „*úvaha soudu o tom, zda se jedná o výjimečný případ a zda tu jsou důvody hodné zvláštního zřetele, musí vycházet z posouzení všech okolností konkrétní věci. Soud musí také své rozhodnutí řádně a přesvědčivě odůvodnit. V postupu, který není odpovídajícím způsobem vysvětlen, lze spatřovat jisté prvky libovůle a nabodilosti.*“¹⁸

1.2. Pojem bagatelních věcí

Pojmem bagatelní spor je v současnosti v České Republice označeno řízení, ve kterém se jedná o zaplacení peněžitého plnění nepřevyšující konkrétně stanovenou částku. V této souvislosti český právní řád vymezuje hned několik limitů.

1.2.1. Vymezení pojmu v rámci přípustnosti odvolání

Primárně lze poukázat na bagatelní spory zakotvené v rámci ust. § 202 odst. 2 OSŘ, jimiž se stanovuje nepřipustnost odvolání proti rozsudku, kterým bylo rozhodnuto ve sporu o nominální hodnotě nepřevyšující částku 10.000,- Kč. Tento pojem byl zaveden novelou občanského soudního řádu č. 30/2000 Sb.¹⁹, kterou byla prolomena, do té doby bezvýjimečná, zásada přípustnosti odvolání proti rozsudkům soudu prvního stupně. Původně byla hranice bagatelních sporů vymezena částkou 2.000,- Kč. Tato výše se však v průběhu doby vlivem vývoje ekonomiky ukázala jako nedostatečná. Množily se případy žalob, jejichž plnění sice přesahovalo částku 2.000,- Kč, ale jednalo se o věci natolik málo významné, v nichž ke správnému a spravedlivému rozhodnutí postačovalo řízení před soudem prvního stupně. Z toho důvodu byla novelou občanského soudního řádu zákonem č. 7/2009 Sb.²⁰ zvýšena hranice bagatelních věcí na částku 10.000,- Kč. Důvodová zpráva k této novele uvádí, že: „*částka 2 000 Kč je v současné době nepřiměřeně nízká s ohledem na zvyšující se životní minimum či reálný průměrný měsíční příjem.*“²¹

Odvolání proti rozsudku prvního stupně tedy není, podle nyní platného § 202 odst. 2 OSŘ přípustné, bylo-li jím rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 10.000,- Kč.

¹⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 17. 5. 2001, sp. zn. III. ÚS 727/2000 (získáno dne 13. 11. 2013 z databáze Nalus).

¹⁹ Zákon č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

²⁰ Zákon č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

²¹ Důvodová zpráva k zák. č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, [online]. 25. 2. 2008 [cit. 19. 2. 2014]. Dostupné na: <www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=26578>.

Rozhodným pro posouzení přípustnosti odvolání je výše plnění v době rozhodování soudu prvního stupně, tedy částka, kterou žalobce požadoval zaplatit v době, kdy soud prvního stupně vyhlásil svůj rozsudek.²² Při určování této výše plnění se nepřihlíží k příslušenství pohledávky.²³ To, i kdyby samo o sobě, popř. společně s vymáhanou jistinou přesahovalo částku 10.000,- Kč, nemá vliv na přípustnost odvolání.²⁴ Přezkoumání těchto sporů soudem druhého stupně by pouze způsobovalo průtahy v řízení a oddalování možnosti věřitelů na brzké uspokojení jejich pohledávek.

1.2.2. Vymezení pojmu v rámci přípustnosti dovolání

Druhá hranice bagatelních sporů je pak vymezena v ustanovení § 238 OSŘ, které jako nejnižší limit přípustnosti dovolání stanovuje částku 50.000,- Kč. Tato částka byla také novelou č. 7/2009 Sb. zvýšena, a to z původních 20.000,- Kč. Při určování přípustnosti dovolání v tomto směru není podstatné, jaká částka byla původně uplatněna žalobou u prvoinstančního soudu nebo o jaké částce rozhodl soud odvolací. Pro dovolání je zejména rozhodná částka, kterou účastníci předkládají dovolacímu soudu k přezkoumání.²⁵ Ani u výše této částky se stejně jako u limitu pro odvolání, nepřihlíží k příslušenství pohledávky.

V případech bagatelních věcí podle českého právního řádu tedy nejde o zvláštní druh řízení. Zvláštní vymezení těchto sporů je dáno pouze nemožností podat opravný prostředek proti rozhodnutí ať už prvoinstančního soudu nebo soudu odvolacího, čímž dochází ke značnému zjednodušení a urychlení řízení vedoucím k pravomocnému rozsudku.²⁶

1.2.3. Evropské řízení pro drobné nároky

V rámci srovnávání, bych se chtěla věnovat i úpravě přeshraničních sporů týkajících se tzv. drobných nároků. Dne 1. 1. 2009 nabylo účinnosti nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 861/2007, kterým se zavedl institut Evropského řízení pro drobné nároky.²⁷ Pro účely tohoto

²² DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. Občanský soudní řád: komentář. I, § 1-200za. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009. xx, 1579 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-107-9.

²³ Dle § 121 odst. 3 zák. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinnému ke dni 1. 1. 2013, se příslušenstvím míní úroky, úroky z prodlení, poplatky z prodlení a náklady spojené s jejím uplatněním.

²⁴ DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. Občanský soudní řád: komentář. I, § 1-200za. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009. xx, 1579 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-107-9.

²⁵ Tamtéž.

²⁶ Podle francouzského občanského soudního řádu existuje zjednodušené soudní řízení *reféré provision*, vedené před instančním soudem, nazývané jako prohlášení v soudní kanceláři. Toto řízení může být zahájeno žalobou na plnění od 4.000,- EUR do 10.000,- EUR Kromě toho, působí v rámci instančního soudu speciální soudce, tzv. *juge de proximité*, jenž rozhoduje spory o částku nedosahující hodnoty 4.000,- EUR. V případě, že instanční soud nevede pozici *juge de proximité*, je možné, aby i spory o částku pod 4.000,- EUR rozhodoval instanční soud (*tribunal d'instance*). Viz DESPRÉS, Isabelle. *Code de procédure civile*. 104e édition. Paris: Dalloz, 2012. 647 s. Codes Dalloz. ISBN 978-2-247-11656-0.

²⁷ Nařízení Evropského parlamentu a Rady 861/2007 ze dne 11. července 2007, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích. Úř. Věst. L 199, 31. Července 2007, s. 0001- 0022.

nařízení lze za drobný nárok považovat spor, jehož peněžité plnění nepřesahuje částku 2.000,- EUR.

Evropské řízení o drobných nárocích slouží jako alternativa ke stávajícímu občanskoprávnímu řízení podle vnitrostátních právních předpisů. Jeho cílem je primárně zjednodušení a urychlení řízení ve sporech týkajících se tzv. bagatelních nároků a minimalizovat náklady na ně. Žalobce v tomto řízení podává žalobu na předepsaném formuláři u soudu jiného státu než státu, v němž má trvalé bydliště. Předmětem řízení mohou být pouze spory občanskoprávní a obchodněprávní, které jsou nařízením dále zúženy o statusové, dědické, rodinněprávní, pracovní a další věci. Samotné řízení je pouze písemné, ledaže by soud nebo účastníci považovali ústní jednání za nezbytné. Evropské řízení je koncipováno jako víceinstanční. Rozhodnutí lze napadnout jednak speciálním opravným prostředkem předvídaným v nařízení, jednak opravným prostředkem podle práva příslušného státu. Rozhodnutí je však vykonatelné bez ohledu na podání opravného prostředku.²⁸

Shora uvedené nařízení tedy upravuje zvláštní typ řízení použitelný pouze pro spory s mezinárodním prvkem, zajišťující rychlou a levnou ochranu věřitelům drobných pohledávek. Tímto se úprava Evropského řízení o drobných nárocích přibližuje francouzskému způsobu řešení otázky bagatelních věcí. V obou případech se jedná o zvláštní typ řízení, specializované pro nároky o plnění nižší hodnoty, které je typické rychlejším a kratším projednáním. Od těchto úprav se jediná odlišuje Český právní řád, který doposud úpravu zvláštního řízení pro bagatelní spory neobsahuje. Všechny tři varianty však sledují stejný cíl, a tím je zjednodušení méně významných řízení, zabránění zbytečným průtahům a zejména zmenšení nákladů soudního řízení.

Otázkou ale zůstává, podle jakého kritéria jsou stanoveny horní hranice bagatelních pohledávek/drobných nároků. Jak jsem již uvedla, dle Nařízení o drobných nárocích se za drobný nárok považuje částka nepřesahující 2.000,- EUR. Tato částka v podstatě vychází z výše průměrného hrubého příjmu v EU. V České Republice průměrná měsíční mzda dle Českého statistického úřadu ke dni 4. 12. 2013 činí 24.836,- Kč²⁹, což znamená, že hranice pro bagatelní pohledávky je téměř 2,5 krát menší. Lze tedy usoudit, že zákonodárce určil novelou č. 7/2009 Sb. hranici pro bagatelní věci částkou 10.000,- Kč pro přípustnost odvolání a 50.000,- Kč pro přípustnost dovolání pouze nahodile.³⁰

²⁸ SZABOVÁ, Anna, ŠERÁ, Michaela. *Evropské řízení o drobných nárocích* [online]. Epravo, 12. 3. 2009 [cit. 27. 10. 2013]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/evropske-rizeni-o-drobnych-narocich-55592.html>>.

²⁹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Mzdy a náklady práce* [online]. 4. 12. 2013 [cit. 2014-03-10]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/prace_a_mzdy_prace>.

³⁰ GRYGAROVÁ, Danuška. Snížení náhrady nákladů řízení soudem v bagatelních věcech. *Bulletin advokacie*, 2012, roč. XIV, č. 7-8, s. 40.

2. Vývoj institutu náhrady nákladů v tzv. bagatelních sporech

Problematika tzv. bagatelních sporů je v posledních několika letech záležitostí velmi frekventovanou a aktuální. Nabyla na vážnosti zejména v důsledku rozvoje obchodů s bagatelními pohledávkami, jejichž smyslem byla mnohdy zákonem daná možnost výdělku nikoli z prodeje dané pohledávky, ale na nákladech řízení spojených s jejím vymáháním. Soudy, ale i jednotliví soudci v rámci jednoho soudu, vedeni snahou o co nejspravedlivější rozhodnutí ve věci, často v těchto bagatelních sporech o náhradě nákladů řízení rozhodovali rozdílně. Díky této situaci, mnohdy značně zkreslené a vyhrocené sdělovacími prostředky, tak mezi širokou veřejností narostlo povědomí nejistoty a nepředvídatelnosti soudních rozhodnutí o nákladech řízení v těchto věcech.

V následující kapitole podám výklad o jednotlivých postupech, které soudy při určování nákladů v bagatelních sporech uplatňovaly a jak se judikatura v této oblasti v průběhu několika posledních let měnila a vyvíjela.³¹

2.1. Právní regulace dle „paušální vyhlášky“

Dle ust. § 151 odst. 2 OSŘ, určí soud při rozhodování o náhradě nákladů řízení výši odměny za zastupování advokátem podle sazeb stanovených paušálně pro řízení v jednom stupni zvláštním právním předpisem. Odůvodňují-li to okolnosti případu, postupuje se podle ustanovení zvláštního právního předpisu o mimosmluvní odměně. V první řadě zde tedy zákon odkazoval až do roku 2013 na vyhlášku Ministerstva spravedlnosti č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů řízení v občanském soudním řízení (tzv. paušální vyhláška). Pouze ve výjimečných případech soudy používaly vyhlášku č. 177/1996 Sb. o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (tzv. advokátní tarif).

Vyhláška č. 484/2000 Sb. byla vydána k provedení § 151 OSŘ v roce 2000, s účinností od 1. 1. 2001. Jejím smyslem bylo primárně zrychlení a zjednodušení výpočtu odměn v občanském soudním řízení, a tím zefektivnění práce soudů. Ve srovnání s advokátním tarifem, který se před tímto datem k výpočtu nákladů řízení používal, vytvořila vyhláška č. 484/2000 Sb. systém

³¹ Specifičnost francouzské úpravy spočívá v tom, že náklady za právní zastoupení, kromě odměny advokáta jako takové, jsou sice součástí zákonných nákladů, ale platí se pouze v případě, že zastoupení advokátem v řízení je obligatorní povahy. Tím se liší od české úpravy a v podstatě řeší i problém účelnosti právního zastoupení v bagatelních sporech. Právní zastoupení ve věcech drobných nároků, tzn. v řízení před Tribunal d'instance, ve Francii není obligatorní, a tudíž ani náhrada nákladů zastoupení advokátem není poskytována. Samotná odměna advokáta je však součástí nákladů podle čl. 700 CPC, jež jsou zásadně poskytovány bez ohledu na to, zda zastoupení je či není obligatorní.

paušalizace sazeb výše odměn za právní zastoupení v řízení před soudem. V původním znění účinném k 1. 1. 2001 nastavilo ministerstvo výši paušálu odpovídající pěti úkonům právní služby podle advokátního tarifu. V potaz se při sestavování bral zejména tehdejší průměrný počet ústních jednání, který se pohyboval okolo tří až pěti. Částka odpovídající výši paušálu tedy ideálně odpovídala převzetí věci právním zástupcem, sepsání žaloby a třem ústním jednáním. Jakmile však věc skončila u prvního ústního jednání popřípadě vydáním platebního rozkazu, převyšoval paušál odměnu dle advokátního tarifu. Oproti tomu ve věci rozsáhlé, přesahující průměrný počet ústních jednání byl paušál nastaven na výrazně nižší částku než odměna za úkony dle advokátního tarifu.³² Základní nedostatek v takto vytvořeném sazebníku spočívá v neschopnosti rozlišit složitost projednávané věci, počet provedených úkonů právní služby, popřípadě způsob jakým bylo řízení před soudem ukončeno. Opomíjí tedy jak časovou, tak i věcnou náročnost řízení.³³

Vyhláška pak v průběhu pěti následujících let prošla několika změnami, přičemž v roce 2006 byl změněn i samotný sazebník. Nově nastavené paušály v praxi znamenaly nárůst případů, kdy v bagatelních věcech, v nichž jistina dosahovala řádů desítek či stovek korun, činila výše nákladů tisíce korun. Například osoba žalovaná pro nezaplacený poplatek za komunální odpad ve výši 900,- Kč, bude v prohravším řízení povinna zaplatit žalobci zastoupenému advokátem na náhradě nákladů řízení společně s jistinou také náklady právního zastoupení částkou 4.500,- Kč, režijní paušál a případně i DPH, je-li advokát plátcem DPH. To znamená, že žalovaný bude jen na náhradě nákladů právního zastoupení povinen zaplatit více než pětinasobek žalované jistiny.

2.2. Kauza „kupčení s pohledávkami“

S přijetím přísudkové vyhlášky vznikl ve společnosti nový druh podnikatelské činnosti spočívající především v obchodování s drobnými pohledávkami. Specializované firmy skupují pohledávky od běžných věřitelů, kteří se tím zbaví nepříjemností spojených s jejich vymáháním u soudů, a přitom jim nevznikne ztráta. Tyto specializované společnosti pak vymáhají dluhy u soudu, přičemž předpokládají, že soud rozhodne o náhradě nákladů právě podle vyhlášky č. 484/2000 Sb. V tomto byznysu jde především o bagatelní pohledávky, např. pokuty za dopravu městskou hromadnou dopravou bez platné jízdenky nebo regulační poplatky za pobyt v nemocnici apod. Žalobcem je zde ve většině případů firma, která v rámci své organizační struktury disponuje specializovaným, odborně vybaveným oddělením, kde zaměstnává právníky, jenž v případě potřeby společnost zastupují. Žalobce přesto udělí plnou moc k zastoupení advokátovi a očekává, že kromě náhrady nominální hodnoty, kterou zaplatil původnímu věřiteli

³² KOVÁŘOVÁ, Daniela. Paušální vyhláška proklínaná a milovaná. *Soudce*, 2013, roč. XV, č. 6, s. 14.

³³ Nález Ústavního soudu Pl. ÚS 25/12 ze dne 17. 4. 2013 (získáno dne 9. 11. 2013).

při postoupení pohledávky, mu soud přizná i náhradu nákladů, která, jak jsem zmiňovala výše, bude několikanásobné hodnoty. Primárním cílem podnikání těchto společností tedy není vymáhání drobných pohledávek, které odkoupily od prvotních věřitelů, ale vymáhání nákladů řízení navázaných na základní pohledávku.³⁴ Je nutno připomenout, že nároky inkasních společností vůči dlužníkům, jsou zpravidla nároky ze smlouvy, jejíž jednou ze stran je spotřebitel. Obvykle jde o smlouvy, v nichž dlužník prakticky nemá možnost sjednat si práva a povinnosti mu vznikající ze smlouvy odlišným způsobem, než jak navrhuje druhá smluvní strana. Ústavní soud za „spotřebitelské smlouvy“ pro účely moderace odměny dle § 151 odst. 2 OSŘ považuje jak smlouvy o přepravě, o dodávce tepla, o běžném účtu, tak smlouvy pojistné nebo pohledávky regulačních poplatků podle zákona č. 48/1997 Sb. o veřejném zdravotním pojištění.³⁵

K předmětnému „kupčení s pohledávkami“³⁶ bezesporu přispělo i zavedení tzv. elektronické justice. Novelou č. 123/2008 Sb. byl do občanského soudního řádu, konkrétně do § 174a, s účinností od 1. 7. 2008 zapojen institut elektronického platebního rozkazu. Návrh na vydání elektronického platebního rozkazu se někdy označuje jako formulářová žaloba.³⁷ Cílem zavedení tohoto institutu bylo hlavně zjednodušení některých typů řízení, zrychlení soudního řízení a ulehčení práce soudů.³⁸ Z tohoto důvodu je pro návrh na vydání platebního rozkazu také snížena částka, kterou žalobce zaplatí na soudním poplatku. V praxi se však elektronický platební rozkaz podílel na vytvoření naprosto opačné situace, než jaká byla novelou předvídaná.

Inkasní společnosti začaly ve velkém skupovat drobné pohledávky nejružnějších věřitelů a každou zvlášť pak žalovaly u soudu. Podle čl. 90 Ústavy České republiky „soudy jsou povolány především k tomu, aby zákonem stanoveným způsobem poskytovaly ochranu právům.“³⁹ Vedení sporů iniciovaných inkasními společnostmi však není primárně pojato jako dovolávání se ochrany svých práv, jde v nich čistě o uskutečňování podnikatelské činnosti za účelem dosažení zisku, což hraničí se zneužitím práva, jakožto jedním ze základních principů fungování práva.⁴⁰

³⁴ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Paušální vyhláška proklínaná a milovaná. *Soudce*, 2013, roč. XV, č. 6, s. 15.

³⁵ SVOBODA, Karel. K „revoluci“ ve sporech zahájených tzv. formulářovými žalobami. *Právní rozhledy*, 2012, č. 10, s. 366.

³⁶ JIRSA, Jaromír. K „obchodníkům se složenkami“ a rozhodnutí Ústavního soudu. *Soudce*, 2012, roč. XIV, č. 2, s. 17.

³⁷ Pojem „formulářová žaloba“ vymezil Ústavní soud tak, že „se bude jednat zpravidla o návrh, mající podobu využitého vzoru, jenž se od něj bude odlišovat jen v minimální míře, a to právě takové, aby mohl být návrh co do určitosti osob účastníků a předmětu řízení dostatečně individualizován; základ právní argumentace, včetně její stylizace a formálního vyjádření však bude totožný či jen s drobnými odchylkami.“ Nález Ústavního soudu ze dne 29. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 3923/11.

³⁸ DAVID, Ludvík, IŠTVÁNEK, František, JAVŮRKOVÁ, Naděžda, KASÍKOVÁ, Martina, LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. S. 816 - 817. ISBN 978-80-7357-460-4.

³⁹ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12 (získáno dne 9. 11. 2013 z databáze Nalus).

Některé soudy, ve snaze odměnu advokáta snižovat, při stanovování výše odměny zvolily postup raději podle vyhlášky č. 177/1996 Sb., advokátního tarifu, než podle vyhlášky paušální, a to na základě § 151 odst. 2 občanského soudního řádu, tj. že soud může určit vyšší odměny podle ustanovení zvláštního právního předpisu o mimosmluvní odměně, odůvodňují-li to okolnosti případu.⁴¹ Soudy v této souvislosti odkazovaly na Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 861/2007 ze dne 11. 7. 2007, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích. Proklamované nařízení v čl. 16 stanoví, že: „soud však straně, která měla úspěch ve věci, nepřiznává náhradu nákladů v rozsahu, v němž nebyly nutně vynaložené nebo nebyly přiměřené ve vztahu k nároku.“⁴² Na základě citovaného nařízení tedy soudy dospěly k závěru, že byla-li náhrada nákladů podle vyhlášky č. 484/2000 Sb. vyšší než samotný předmět sporu, nelze tuto náhradu přiznat, ale je nutno řídit se subsidiárním předpisem, jímž je vyhláška č. 177/1996 Sb.⁴³

Tento postup obstál v testu ústavnosti, jak je patrné z usnesení Ústavního soudu vydaného pod sp. zn. IV. ÚS 2777/11 dne 27. 12. 2011⁴⁴ které bylo pro otázku náhrady nákladů v bagatelních věcech zcela průlomové.

Stěžovatelkou byla společnost se sídlem na Kypru, která odkoupila pohledávky z přepravy, které původně vznikly Dopravnímu podniku města Ústí nad Labem provozujícímu městskou hromadnou dopravu. Jednalo se o pohledávky, jejichž základem bylo jízdné ve výši 15,- Kč, 14,- Kč popř. 8,- Kč a přírážka k jízdnému ve výši 1.000,- Kč. Tato společnost podala u nalézacího soudu celkem asi 16.000 návrhů na vydání elektronického platebního rozkazu stejného skutkového základu a předpokládala, že jí soud za každou samostatně zažalovanou pohledávku přizná i náklady podle vyhlášky č. 484/2000 Sb. ve výši 6.600,- Kč.⁴⁵ Tak se také ze začátku stalo, avšak po vyřízení asi třetiny těchto věcí začal nalézací soud vydávat rozhodnutí, ve kterých náhrada nákladů právního zastoupení nebyla přisouzena vůbec a žalobkyni byla přiznána pouze náhrada za zaplacený soudní poplatek ve výši 300,- Kč. Soud postupoval dle § 142 odst. 1 OSŘ, když však dospěl k závěru, že jediným nákladem, který byl žalobkyní ve věci účelně vynaložen, byl soudní poplatek. Náklady na právní zastoupení shledal soud neúčelné. V řízení šlo o věc typově jednoduchou, kdy nároky jsou uplatňovány vzorovou žalobou, v níž musí žalobkyně pro konkrétní případy měnit pouze identifikační údaje žalované strany, datum jízdy bez platného

⁴¹ GRYGAROVÁ, Danuška. Snižování náhrady nákladů řízení soudem v bagatelních věcech. *Bulletin advokacie*, 2012, roč. XIV, č. 7-8, s. 40.

⁴² Nařízení Evropského parlamentu a Rady 861/2007 ze dne 11. 7. 2007, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích. Úř. Věst. L 199, 31. 7. 2007, s. 0001- 0022.

⁴³ GRYGAROVÁ, Danuška. Snižování náhrady nákladů řízení soudem v bagatelních věcech. *Bulletin advokacie*, 2012, roč. XIV, č. 7-8, s. 40.

⁴⁴ Usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 12. 2011, sp. zn. IV. ÚS 2777/11 (získáno dne 9. února z databáze Nalus).

⁴⁵ JIRSA, Jaromír. K „obchodníkům se složenkami“ a rozhodnutí Ústavního soudu. *Soudce*, 2012, roč. XIV, č. 2, s. 17.

jízdního dokladu, číslo zápisu o přepravní kontrole, výši dluhu a počátek prodlení. Vyplňování formulářových žalob je rutinní záležitostí a zvládne to i člověk se základním vzděláním. Kromě uvedeného byla navíc jedním z členů představenstva žalobkyně advokátka, což vylučuje jakoukoliv potřebu nechat se právně zastoupit už od samého počátku. Nálezací soud tedy rozhodl, že nárokováním nákladů právního zastoupení v takto jednoduché věci, kdy žalobce má k dispozici vlastní práva znalou osobu, je postupem zneužívajícím účel a smysl institutu náhrady nákladů řízení ve smyslu § 142 OSŘ⁴⁶

Jelikož se jednalo o tzv. bagatelní věc, nebylo podle § 202 odst. 2 OSŘ přípustné odvolání. Z toho důvodu se žalobkyně obrátila přímo na Ústavní soud, kam podala více než 5.000 ústavních stížností.

Ústavní soud v odůvodnění svého rozhodnutí odkazuje na právo na spravedlivý proces zakotvené v čl. 36 odst. 1 a násl. Listiny základních práv a svobod, resp. čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Konstatuje, že nejde o svévolné jednání a porušení práva na spravedlivý proces, pokud nálezací soud své rozhodnutí řádně odůvodní a vysvětlí důvody, na základě kterých nepovažuje náklady právního zastoupení za účelně vynaložené, což Okresní soud v Ústí nad Labem učinil a tím dodržel požadavky práva na spravedlivý proces. Ústavní soud tedy stížnost odmítl.

Přesto, že se jednalo pouze o usnesení, nikoliv o nález, který by byl podle Ústavy všeobecně závazný, toto rozhodnutí naznačilo cestu soudům ke snižování náhrady nákladů při rozhodování o sporech obdobné povahy.⁴⁷

2.3. Novela vyhlášky č. 484/2000 Sb. a další vývoj

Rozhodnutím Ústavního soudu se rozšířila praxe moderace náhrady nákladů za právní zastoupení v bagatelních sporech zahájených formulářovou žalobou. Právnická odborná veřejnost se dovolávala nutnosti legislativní úpravy. Z toho důvodu byla dne 24. února 2012 vydána vyhláška č. 64/2012 Sb., kterou byla vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 484/2000 Sb. novelizována. Hlavním přínosem novely bylo snížení odměn advokátů zejména v řízeních, kde nominální hodnota sporu nepřekračuje 5.000,-Kč. Paušály nastavené pro tzv. bagatelní věci, jsou dle nové vyhlášky rozděleny do šesti skupin. Rozšíření z původních tří pásem na nynějších šest umožnilo, aby se výše odměny advokáta více přizpůsobila hodnotě žalované částky a nezpůsobovala mezi těmito sumami tak nepřiměřené a nemorální rozdíly. Novelou tedy došlo ke

⁴⁶ Rozhodnutí 7 EC 320/2010-36 ze dne 25. 8. 2011, cit. dle usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 12. 2011, sp. zn. IV. ÚS 2777/11.

⁴⁷ PELIKÁN, Aleš. *Je to nemorální byznys, rozhodl soud a zarazil vyplácení vymahačů* [online]. 4. 1. 2012 [cit. 23. 2. 2013]. <<http://www.novinky.cz/finance/255186-je-to-nemoralni-byznys-rozhodl-soud-a-zarazil-vyplacenivymahacu.html>>.

snížení paušálů ve všech případech, kde se jedná o zaplacení peněžité částky nebo jiné penězi ocenitelné plnění.⁴⁸

2.3.1. Příznávání jednonásobku vymáhané jistiny

Nedlouho po vyhlášení novely přísudkové vyhlášky vydal Ústavní soud dne 29. 3. 2012 sjednocující nálezný sp. zn. I. ÚS 3923/2011, v němž vyslovil, že „*v řízení v takzvané bagatelní věci, jenž bylo zahájeno „formulářovou žalobou“ proti spotřebiteli, má být výše odměny za zastupování žalobce advokátem určena jen jako ekvivalent jednonásobku vymáhané jistiny.*“⁴⁹

Ústavní soud v nálezu vyslovil teorii, podle které v řízeních, jež splňují stanovené znaky, jsou účelně vynaložené náklady na bránění práva žalobcem vzhledem k okolnostem případu nižší, než jak je vypočítávají podzákonné právní předpisy.⁵⁰ Znaky uváděnými v nálezu Ústavního soudu jsou především:

1. jedná se o bagatelní věc,
2. řízení bylo zahájeno tzv. formulářovou žalobou,⁵¹
3. jedná se o pohledávky ze smluv, jejichž jednou ze stran je spotřebitel,
4. a spotřebitel nemá žádnou možnost si při uzavírání smlouvy sjednat práva a povinnosti jinak nebo do obsahu jakkoliv zasáhnout.

Příznačně se zde jednalo o smlouvy o přepravě, dodávky energií, spotřebitelském úvěru, pojistné smlouvě nebo o regulačním poplatku dle zákona č. 48/1997 Sb. Vydáním nálezu sp. zn. I. ÚS 3923/2011 však nebyla ještě problematika náhrady nákladů řízení ani zdaleka vyřešena. Společně s rozhodnutím Ústavního soudu se mezi odbornou veřejností rozmohly nejasnosti o jeho aplikaci a jeho vztahu k paušální vyhlášce.

V uvedeném rozhodnutí Ústavní soud opravňuje soudy aplikovat ratio decidendi tohoto nálezu ve všech řízeních, které nebyly doposud pravomocně skončeny. Problém však nastává, ve chvíli, kdy zjistíme, že Ústavní soud sice nepřímou nabádá, aby se jeho nálezný použil přednostně před jinými způsoby určování odměny advokáta, avšak sám § 151 odst. 2 OSŘ, na základě kterého je možné použití vyhlášky č. 484/2000 Sb., popř. č. 177/1996 Sb., neruší. Obecný soud má tedy po vydání tohoto „sjednocujícího“ nálezu hned čtyři možnosti, jak výši odměny za zastupování určit. Zaprvé je to postup dle ustanovení § 151 odst. 2 OSŘ, který odkazuje na

⁴⁸ MUSIL, Milan; NOVOTNÝ, Ludvík. *Aktuální otázky v náhradách nákladů řízení – odměna za zastupování advokátem v občanském soudním řízení* [online]. Epravo.cz, 11. 5. 2012 [cit. 10. 2. 2014]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/aktualni-otazky-v-nahradach-nakladu-rizeni-odmena-za-zastupovani-advokatem-v-obcanskem-soudnim-rizeni-82816.html>>

⁴⁹ Nálezný Ústavního soudu ze dne 29. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 3923/11 (získáno dne 24. 11. 2013 z databáze Nalus).

⁵⁰ Srov. vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 484/2000 Sb. (paušální vyhláška) a vyhláška č. 177/1996 Sb. (advokátní tarif).

⁵¹ viz kapitola 5.2. Kauza „kupčení s pohledávkami“

použití paušální vyhlášky. Zadruhé lze postupovat podle advokátního tarifu, k němuž také směřuje ustanovení § 151 odst. 2 OSŘ, odůvodňují-li to okolnosti případu, popř. je-li potřeba zmírnit tvrdost zákona. Třetím způsobem, který zde můžeme zmínit je aplikace § 150 OSŘ, na základě kterého může soud zcela nebo zčásti náhradu nákladů nepřiznat, jsou-li pro to důvody zvláštního zřetele hodné. A nakonec čtvrtá možná varianta řešení, a to použití nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3923/2011.

Nerozhodl-li Ústavní soud o zrušení ustanovení § 151 odst. 2 OSŘ, není možné, abychom se jeho aplikaci vyhýbali ústavním nálezem. Jestliže má tedy obecný soud stanovit výši náhrady nákladů v souladu se zákonem a současně respektovat judikaturu Ústavního soudu, dostává se překerní situace.⁵² Z náslechu u Okresního soudu v Novém Jičíně vím, že soudci v rozhodování o nákladech řízení rozcházel. Zmíněný náleze Ústavního soudu sice podal poměrně jednoduchý návod, jak postupovat při výpočtu nákladů ve sporech bagatelní povahy zahájených formulářovou žalobou, nestal se však tím sjednocujícím aspektem, který měl tuto problematiku vyřešit jednou pro vždy.

2.3.2. Nález I. ÚS 988/12 aneb konečné ujasnění rozhodovací praxe

Závěrem této kapitoly zmíním poslední judikát, v němž se Ústavní soud zabýval účelností vynaložených nákladů právního zastoupení. Jedná se o náleze sp. zn. I. ÚS 988/12 ze dne 25. 7. 2012⁵³, kterým Ústavní soud rozhodoval tentokrát pouze o jediné ústavní stížnosti. Skutkový stav, jenž zjistil Okresní soud v Ostravě, se týkal opět nezaplaceného jízdného a jeho přírážky. Žalobkyně se domáhala vydání elektronického platebního rozkazu na zaplacení částky 1.008,-Kč, spolu s 300,-Kč za zaplacený soudní poplatek a 7.920,-Kč na odměně za zastupování. Okresní soud o tomto návrhu rozhodl s odkazem na usnesení Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 2777/11 tak, že uložil žalovanému povinnost zaplatit jistinu ve výši 1.008,-Kč spolu s příslušenstvím, avšak na náhradě nákladů žalobkyni přisoudil pouze zaplacený soudní poplatek. Stěžovatelka se stížností proti rozsudku nalézacího soudu obrátila na Ústavní soud s tím, že jí výrokem o nákladech řízení bylo porušeno právo na soudní a jinou ochranu (čl. 36 odst. 1 Listiny), právo na pomoc před soudem (čl. 37 odst. 2 Listiny) a také, že nebyla dodržena zásada čl. 90 Ústavy, dle níž jsou soudy povolány k tomu, aby zákonem stanoveným způsobem poskytovaly ochranu právům. Ve svém nálezU Ústavní soud potvrdil a upevnil svá dřívější stanoviska. V první řadě vyšel z rozhodnutí sp. zn. IV. ÚS 2777/11 ze dne 27. 12. 2011⁵⁴, na

⁵² ŠABATA, Karel. Výše odměny advokáta jako právního zástupce v bagatelních sporech. *Soudce*, 2012, roč. XIV, č. 10-11, s. 9.

⁵³ Nález Ústavního soudu ze dne 25. 7. 2012, sp. zn. I. ÚS 988/12. (získáno dne 14. 11. 2013 z databáze Nalus).

⁵⁴ Srov. kapitola 5.2. Kauza kupčení s pohledávkami.

základě něhož posouzení účelnosti nákladů přenecháno obecným soudům, přičemž ty musejí přihlížet k okolnostem jednotlivých případů a každé své rozhodnutí řádně odůvodnit. Ústavní soud proto vyvrátil názor stěžovatelky, že soudy nemají oprávnění posuzovat účelnost nákladů právního zastoupení. Dle § 142 odst. 1 OSŘ jim zákon naopak ukládá k tomuto přezkumu povinnost. Obdobné stanovisko zaujal ÚS v usnesení sp. zn. IV. ÚS 3259/11⁵⁵ z 22. 11. 2011, kde poukázal na hromadnost, jednoduchost a administrativní povahu projednávaných věcí a vyslovil nezbytnost přezkumu účelnosti vynaložených nákladů jako podmínky jejich přiznání. Ve svém nálezu ÚS upozornil i na výše zmíněný náleze ze dne 29. 3. 2012 sp. zn. I. ÚS 3923/11, který shledává jako spravedlivou odměnu za zastupování tu, jež se rovná jednonásobku vymáhané jistiny. V nálezu I. ÚS 988/12 ÚS uvedl na pravou míru, že není nutné, aby nalézací soudy přiznávaly bez bližšího posouzení náhradu nákladů za právní zastoupení v hodnotě jednonásobku jistiny, nýbrž je stále nutno postupovat dle dřívější judikatury tak, že se účelnost nákladů právního zastoupení bude posuzovat případ od případu. Za předpokladu, že rozhodnutí stanovící odměnu ve výši jednonásobku vychází z § 151 odst. 2 OSŘ, nelze o něm hovořit jako o ústavně nekonformním.

Nálezem I. ÚS 988/12 ÚS dospěl k závěru, že jakmile náklady právního zastoupení nebudou nutné k účelnému uplatňování nebo bránění práva, nemůže soud jejich náhradu vůbec přiznat. Jednání, jež je uskutečňováno inkasními společnostmi, kdy jejich jediným motivem je dosažení zisku prostřednictvím náhrady nákladů vynaložených na právní zastoupení, může být označeno jako šikanózní, neboť úspěšná strana zneužívá své subjektivní procesní právo a přitom směřuje ke způsobení újmy druhé straně.⁵⁶ Takové jednání nelze ohodnotit přiznáním nákladů řízení i přesto, že měla stěžovatelka ve věci plný úspěch. Jak v nálezu vyslovil Ústavní soud: „*Náhrada nákladů řízení, o nichž soud rozhoduje dle § 142 odst. 1 OSŘ, nemá směřovat ke potrestání neúspěšného účastníka, ale jedině k tomu, aby straně, která uspěla, byly kompenzovány náklady, které byly potřebné k účelnému uplatňování nebo bránění práva.*“⁵⁷

Nález I. ÚS 988/12 se na chvíli stal řešením problému náhrady nákladů v bagatelních sporech. Objasnění a utřídění judikatury soudům pomohlo zorientovat se v množství způsobů,

⁵⁵ Usnesení Ústavního soudu ze dne 22. 11. 2011, sp. zn. IV. ÚS 3259/11 (získáno dne 25. 2. 2014 z databáze Nalus).

⁵⁶ Srov. rozsudek Okresního soudu v Novém Jičíně ze dne 11. 3. 2013, č. j. 7 C 13/2013-19, kterým okresní soud rozhodoval o jistině ve výši 2.100,-Kč a žalobcem požadované náhradě nákladů částkou 7.280,-Kč. Okresní soud konstatoval, že v souladu s argumentací Ústavního soudu obsaženou v usnesení sp. zn. I. ÚS 3394/11 ze dne 21. 11. 2011 a nálezu sp. zn. I. ÚS 3912/2011, by přiznání nákladů v požadované výši překročilo hranici, kdy je možno mluvit o souladu s dobrými mravy a nečtilo by obecnou zásadu, že každý musí při uplatňování svých oprávněných nároků šetřit práv druhých. Jmenované zásady okresní soud interpretoval jako zákaz vystavování žalované strany jiným, než nezbytně nutným nákladům a odměnu advokáta přisoudil ve výši ekvivalentu jednonásobku vymáhané jistiny v souladu se závěry nálezu I. ÚS 3923/2011.

⁵⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 25. 7. 2012, sp. zn. I. ÚS 988/12 (získáno dne 14. 11. 2013 z databáze Nalus).

které v té době byly přípustné pro výpočet odměny právního zastoupení, a na určitou dobu byla tato problematika uzavřena.

3. Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 25/12

Po vydání nálezu sp. zn. I. ÚS 988/12 soudy o náhradě nákladů právního zastoupení rozhodovaly zejména ve smyslu výše zmíněné judikatury Ústavního soudu. Rozhodovací praxe však nebyla zcela jednotná, proto jedenáct senátorů podalo návrh na zrušení vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 484/2000 Sb.

3.1. Hlavní argumentační směry

Hlavním argumentem navrhovatele pro zrušení napadené vyhlášky byl názor již několikrát potvrzený Ústavním soudem, že paušální vyhláška nezohledňuje složitost věci, počet právních úkonů, odbornou ani časovou náročnost projednávání věci. V tomto směru se vyhláška příčí ust. § 142 odst. 1 OSŘ, na základě něhož se mají přiznávat pouze náklady potřebné k účelnému uplatňování nebo bránění práva.⁵⁸

Sazby, které vyhláška stanoví, zejména ve věcech, v nichž plnění nepřesahuje částku 10.000,-Kč, jsou zcela nepřiměřené vymáhané jistiny a překračují tak „*akceptovatelnou míru nespravedlnosti*.“ Takto stanoveným paušálům navrhovatel vytýká jejich motivaci k zahajování tuctů řízení u soudu pro drobné pohledávky ne proto, aby žalobce dosáhl navrácení dluhu dlužníkem, nýbrž z důvodu dosažení zisku v podobě náhrady nákladů právního zastoupení, jež ve skutečnosti nebyly vynaloženy. Díky těmto žalobcům, podávajícím zejména návrh na vydání elektronického platebního rozkazu, dochází ke značnému přesycení justice, kdy soudy přes množství banálních žalob nemají čas a prostor pro řádné projednání věcí, které jsou skutečně sporné a závažné. Za zvlášť nepřijatelné navrhovatel pokládá vymáhání přírážek k jízdě v hromadné dopravě, kdy horní výše je zákonem stanovená tak, aby pokryla přiměřené náklady na vymožení. V případě následného požadování nákladů soudního řízení pak jde v podstatě o dvojí vymáhání téhož plnění. V této souvislosti je pak vhodné zmínit další argument, kterým navrhovatel brojí proti napadnuté vyhlášce, a sice že výše nákladů, která je umožněna paušální vyhláškou, zatěžuje neúspěšnou stranu nespravedlivě a neúměrně k hodnotě věci a působí tak pro ni jako sankce. Obecná právní zásada však stanoví, že nesmí být uložena sankce bez zákona. Vyhláška č. 484/2000 Sb. není zákonem a tudíž nemůže stanovovat sankce, a to navíc takové, které by mnohonásobně převyšovaly sankci uloženou zákonem, jíž je v tomto případě úrok z prodlení. Kromě toho, že touto funkcí předpis porušuje jak princip proporcionality, princip zákazu sankce bez zákona a současně je v rozporu s účelem civilního řízení dle § 2 OSŘ, působí

⁵⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12 (získáno dne 9. 11. 2013 z databáze Nalus).

také negativně na určitou vrstvu obyvatelstva, která je díky přemrštěným nákladům uvězněna v tzv. „dluhové pasti.“ Mluvíme o obyvatelstvu z nízkopříjmové vrstvy, jež se přiznáváním nákladů multiplikujičích dluh propadá do většího a většího zadlužení, které není schopna splácet. Tak jsou tyto osoby udržovány v permanentní exekuci a demotivovány k tomu, aby se pokusily vlastními silami z této situace dostat.⁵⁹

Další negativum zmíněné navrhovatelem spočívá ve skutečnosti, že vysoké sazby paušální odměny způsobují v určitém druhu řízení, a to v bagatelních sporech, že se justice využívá jako prostředek k vymáhání pohledávek a ztrácí tím tak svou subsidiární povahu. Soudní řízení by v praxi mělo nastoupit až sekundárně po výzvě k plnění, snaze o dohodu na splátkách, popřípadě jiném smírném ujednání. Tuto vlastnost však řízení pozbývá momentem, kdy žalobci jdou za jistým ziskem, jenž jim může být poskytnut pouze přiznanými náklady řízení.⁶⁰

Nutno také zdůraznit navrhovatelovo upozornění, že neshledává protiústavnost v samotné paušalizaci, nýbrž ve způsobu, jakým je nastavena v napadené vyhlášce. Dodává, že v případě racionálnější úpravy by paušalizace mohla vést až k minimalizaci nákladů na vedení jednoduchých sporů.⁶¹

V závěru své argumentace se navrhovatel zabýval také zákonnou možností odchýlení se od aplikace napadené vyhlášky v souladu s ustanovením § 150 OSŘ nebo § 151 odst. 2 OSŘ, věta za středníkem. Toto východisko pro řešení problému by dle navrhovatele bylo přijatelné, kdyby šlo o případy výjimečné odchylky od pravidla aplikace paušální vyhlášky. Realita však byla naprosto opačná, co víc, vytvořilo se několik dalších možností, jak o nákladech rozhodovat. Navrhovatel tedy ve svém stanovisku zhodnotil, že základním smyslem vyhlášky by měla být právě předvídatelnost. V případě, že předvídatelnost chybí a vedle vyhlášky se tvoří množství jiných postupů, které ji modifikují, je zcela zjevná její nedostatečnost.⁶²

K návrhu senátorů poskytlo své vyjádření Ministerstvo spravedlnosti, které došlo k názoru, že vytýkané porušení principu přiměřenosti nevychází z napadené vyhlášky, nýbrž od samotných soudů, které se při rozhodování o nákladech často omezí na pouhé mechanické přiznávání náhrady nákladů právního zastoupení v souladu s paušální vyhláškou. Na tento požadavek individualizace soudních rozhodnutí podal v duplice senát odpověď naznačující, že soudy nemají vzhledem k množství projednávaných případů prostor k individualizaci každého rozhodnutí v banálních sporech, která by navíc nezbytně vyžadovala dokazování k nákladovým otázkám.⁶³

⁵⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12 (získáno dne 9. 11. 2013 z databáze Nalus).

⁶⁰ Tamtéž.

⁶¹ Tamtéž.

⁶² Tamtéž.

⁶³ Tamtéž.

Ministerstvo ve svém stanovisku také upozorňuje na několik opatření přijatých v poslední době, která mají zabránit přiznávání neúměrných nákladů. Mezi tato opatření se řadí novelizace § 3 odst. 1 vyhlášky č. 484/2000 Sb., vyhláškou č. 62/2012 Sb., která snižuje sazby odměn zejména v bagatelních sporech. Dále zde patří nově zavedený institut předžalobní výzvy dle § 142a OSŘ, jež umožňuje žalovanému, aby uhradil svůj dluh ještě před započítáním soudního řízení a tím se vyhnul hrazení nákladů řízení. Navrhovatel však tyto úpravy neshledává dostatečné. Novelizace napadené vyhlášky je sice krokem ke zmírnění nepoměru mezi výší náhrady nákladů právního zastoupení a vymáhané jistiny, není však krokem dostatečným. I přes tuto novelu se v bagatelních sporech stále přiznávaly náklady mnohonásobně převyšující hodnotu sporu. Předžalobní výzva naopak s tímto problémem vůbec nesouvisí. Senát uznává, že výzvou se drobně zredukuje množství osob domáhající se svých nároků u soudu, avšak ani z daleka neodstraňuje protiústavnost právní regulace.⁶⁴

Na závěr Ministerstvo spravedlnosti konstatuje, že skutečnost, že se žalovaný dostal do prodlení se splacením svého dluhu, nemůže být k tíži žalobce, který se chce domoci svého práva u soudu. Současná úprava je tedy dle ministerstva spravedlivá a vyvážená a splňuje požadavek, aby negativní důsledky regulace nebyly větší než pozitiva.⁶⁵

Ústavní soud tedy na základě shora uvedených argumentů dne 30. 4. 2013 zrušil celou vyhlášku č. 484/2000 Sb., s tím, že je tato vyhláška v rozporu s § 142 odst. 1 OSŘ, který stanoví účelnost jako jedno z kritérií pro přiznání náhrady nákladů řízení a s článkem 4 odst. 1 Listiny, na základě kterého mohou být povinnosti ukládány pouze na základě zákona, v jeho mezích a při zachování základních práv a svobod. Ve svém odůvodnění Ústavní soud shrnul, že původním účelem tohoto právního předpisu bylo zjednodušení výpočtu odměny právního zastoupení a odstranění průtahů řízení. Vyhláška č. 484/2000 Sb. stanovila paušální sazby, které měly zamezit praxi, jež v době před jejím vydáním byla zcela běžná, a sice že účastníci se snažili nasbírat množství úkonů právní služby, aby jim byla dle advokátního tarifu přiznána co největší náhrada nákladů za zastupování. Tento cíl se však minul účinkem, neboť po přijetí paušální vyhlášky se rozmohly inkasní agentury, které vymáhaly náhradu nákladů za zastoupení, jež ve skutečnosti nebyly vynaloženy. Tyto náklady dosahují ve světle ustanovení § 3 paušální vyhlášky částek mnohonásobně převyšujících hodnotu sporu. Ústavní soud v této souvislosti upozornil, že takové vedení sporů, které primárně sleduje dosažení zisku, nikoliv dovolání se ochrany práva, hraničí se zneužitím práva. Navíc potvrdil vyjádření navrhovatele, že tento systém vymáhání pohledávek má zcela jistě negativní dopady na strukturu zadlužení obyvatelstva a působí jako sankce bez zákona. Ústavní soud také dospěl k závěru, že aplikace ustanovení umožňujících

⁶⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12 (získáno dne 9. 11. 2013 z databáze Nalus).

⁶⁵ Tamtéž.

odchýlení se od paušální vyhlášky je v rámci rozhodovací praxe soudů nejednotná, čímž dochází k oslabení principu předvídatelnosti soudního rozhodování a k oslabení principu právní jistoty.⁶⁶

Na závěr Ústavní soud připomněl některé principy, které již přijal ve své dřívější judikatuře a které se jal následovat i v tomto nálezu.⁶⁷ Těmito judikáty podložil své stanovisko, že ač mu nepřísluší, byl nucen na sebe převzít roli sjednocování judikatury a svými rozhodnutími vyplnit mezery vycházející z nedostatečné právní regulace. Řešení této nevhodné situace Ústavní soud spatřuje ve vytvoření nové úpravy, která nahradí paušální vyhlášku a vyvaruje se opakování vytčených nedostatků.⁶⁸

3.2. Oponentní stanovisko soudce Vladimíra Kůrky

Ke shora uvedenému nálezu, jímž se s konečnou platností ruší problematická paušální vyhláška, zaujal odlišné stanovisko podle § 14 zákona č. 182/1993 Sb, o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů soudce Vladimír Kůrka. Jeho argumentace vychází z přesvědčení, že plénum Ústavního soudu se nechalo ovlivnit kritikou pocházející z médií a veřejného prostoru a v rámci přezkumu nenásledovalo vlastní zdrženlivost a sebeomezení. Má za to, že Ústavní soud zcela opomněl použít běžné nástroje seriózního přezkumu, a to test tří kroků – účelnosti, přiměřenosti a proporcionality. Je zřejmé, že i soudce Vladimír Kůrka spatřuje v paušální vyhlášce mnohé nedostatky, stojí však za tím, že návrh senátorů, měl být Ústavním soudem zamítnut.⁶⁹

Jeden z názorů poskytnutých v rámci oponentního stanoviska míří přímo k paušalizaci. Vladimír Kůrka vyslovuje přesvědčení, že většina pléna prosazuje, aby úprava náhrady nákladů byla upravena předpisem nepaušalizujícím, a zároveň před paušální vyhláškou upřednostňuje použití advokátního tarifu, jako předpisu vhodnějšího pro úpravu nákladů. S tímto soudce Kůrka nesouhlasí a konstatuje, že advokátní tarif je předpis založený také na principu paušalizace, tudíž si jeho aplikací zcela jistě nikdo nepomůže. Zde bych si dovolila s panem soudcem Kůrkou nesouhlasit, neboť již ze samotného návrhu senátorů je podáno jasné vysvětlení, že paušalizace jako taková je přípustná a žádoucí avšak přičí se zákonu v případě, že je nesprávně nastavena, jako tomu bylo u paušální vyhlášky. Nález Ústavního soudu nevystupuje proti paušálnímu stanovení odměny, jen je nutno ji nastavit tak, aby odpovídala časové a věcné náročnosti řízení.

V souvislosti s advokátním tarifem pak soudce Kůrka poukazuje na fakt, že před přijetím paušální vyhlášky, kdy se pro úpravu nákladů advokátní tarif používal běžně, byla situace týkající

⁶⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12 (získáno dne 9. 11. 2013 z databáze Nalus).

⁶⁷ Srov. Nález Ústavního soudu ze dne 25. 7. 2012, sp. zn. I. ÚS 988/12, Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2929/07 ze dne 9. října 2008, Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3923/11 ze dne 29. 3. 2012, Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 3243/09 ze dne 2. března 2010.

⁶⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12 (získáno dne 9. 11. 2013 z databáze Nalus).

⁶⁹ Tamtéž.

se bohatnutí na nákladech řízení téměř stejná. Z toho vyvozuje závěr, že je-li paušalizace nevyhnutelná, bude vždy více či méně pomíjet časovou a věcnou náročnost sporu. S tímto názorem nelze než souhlasit. Zákonodárci se v těchto záležitostech nikdy nepodaří vytvořit předpis, který by vyhovoval všem situacím a případům. Rozhodující však je, aby poskytnutá úprava nebyla v tak zjevném rozporu s dobrými mravy, že se i samy soudy snažily najít únikovou cestu, jak se použití tohoto předpisu vyhnout.

Kůrka kromě jiného nesouhlasí se stanoviskem Ústavního soudu, že možnosti aplikace všech způsobů odchýlení se od paušální vyhlášky způsobují, že rozhodovací praxe je nejednotná a nepředvídatelná a také s názorem, že by vyhláškou byla porušena zásada zákazu sankce bez zákona. Porušení této druhé ze jmenovaných zásad soudce absolutně popírá, neboť tvrdí, že náklady řízení ani pojmově sankcí nejsou. Ústavní soud ve svém nálezu však namítal pouhé působení nepřiměřených nákladů vůči neúspěšným účastníkům jako sankce, a to svou tendencí mnohonásobně multiplikovat samotný dluh.

Závěrem svého vyjádření se soudce Kůrka zabýval rozbořem ustanovení § 142 odst. 1 OSŘ, přičemž konstatoval, že toto ustanovení není primárně namířeno ke stanovení kritéria účelnosti, nýbrž k určení, kdo hradí náklady komu. Účelnost nákladů v tomto ustanovení pouze odkazuje na zákonný výčet v § 137 odst. 1 a 2 OSŘ, v němž jsou tyto účelné náklady obsaženy. Ustanovení § 142 odst. 1 a 2 OSŘ tedy dle soudce Kůrky nelze argumentačně proti vyhlášce použít. Náklady řízení lze prostřednictvím tohoto ustanovení pouze korigovat.

3.3. Sdělení Ústavního soudu k účinkům nálezu

Dne 30. 4. 2013, krátce po dni, kdy byl vydán zrušovací nález, bylo plénum nuceno přijmout sdělení, kterým upřesňuje účinky tohoto nálezu na nároky, jež vznikly podle zrušené paušální vyhlášky, ale nestihly být vykonány. Ve světle ustanovení § 71 zák. č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu zůstávají pravomocná rozhodnutí vydaná na základě právního předpisu, který byl zrušen, nedotčena; práva a povinnosti z takových rozhodnutí však nelze vykonávat.⁷⁰ Obyčejně by takové ustanovení nabytím vykonatelnosti derogačního nálezu znamenalo, že nároky na náhradu nákladů za právní zastoupení, jež byly přisouzeny podle paušální vyhlášky, nemohou být vymáhány exekucí. Takový výklad by však přinesl, namísto odstranění protiústavních zásahů do základních práv účastníků řízení, jen jejich další prohloubení.⁷¹ Ústavní

⁷⁰ GÖTTINGER, Vlastimil. *Sdělení Ústavního soudu k účinkům nálezu sp. zn. Pl. ÚS 25/12* [online]. 30. 4. 2013 [17. 2. 2014]. Dostupné na <http://www.usoud.cz/aktualne/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=1833&cHash=d8b566fed78fe91630a7f97b2e3fa9fd>.

⁷¹ SVOBODA, Karel. Jak dál s přisouzenými, ale protiústavními odměnami advokáta. *Soudní rozhledy*, 2013, roč. 19., č. 7-8, s. 253.

soud tedy dne 30. 4. 2013 oficiálně sdělil, že „nároky plynoucí z těchto rozhodnutí mohou být předmětem výkonu rozhodnutí v exekučním řízení.“⁷² Důvod, který Ústavní soud k tomuto kroku vedl, je zejména nutnost převahy principu právní jistoty, jakožto základního principu právního státu, nad důvody, které zapříčinily zrušení paušální vyhlášky.⁷³

Plénum však ve svém sdělení upozornilo i na jednu zásadní výjimku z této výjimky, a to na situaci, kdy Ústavní soud aplikaci vyhlášky v rozhodnutí nalézacího soudu shledal jako neústavní a posuzované rozhodnutí zrušil. Tyto okolnosti logicky vylučují vykonatelnost přisouzených nákladů v exekučním řízení.⁷⁴

V oblasti odborné veřejnosti toto ustanovení vyvolalo rozporuplné pocity, neboť vyvstala otázka, zda jde pouze o jeden z výkladů ustanovení § 71 zák. o Ústavním soudu nebo zda jde o nabádání k porušování tohoto ustanovení. Není však sporu o tom, že tento výklad je závazný a každý se jím musí řídit.

Domnívám se, že Ústavní soud v této problematice neměl jinou možnost, jak postupovat. Ve fázi, kdy došlo ke zrušení paušální vyhlášky, bylo nutné se vypořádat s rozhodnutími, která soudy vydaly ještě před tímto momentem a v nichž náhradu nákladů přiznaly právě podle zrušené vyhlášky. Nešťastné ustanovení § 71 zák. o Ústavním soudu by způsobilo narušení právní jistoty a tím by zasáhlo do základních práv účastníků, jimž byla náhrada přiznána.

3.4. Problematika rozhodování o nákladech po zrušení paušální vyhlášky

Paušální vyhláška byla zrušena dne 17. 4. 2013 s účinky ke dni vyhlášení nálezu ve Sbírce zákonů. V souladu s návrhem senátorů byla zrušena v celém rozsahu, a to bez odkladu pro případné vytvoření nového předpisu, který by byl připraven paušální vyhlášku po její derogaci okamžitě nahradit. Tento souběh okolností vedl bezprostředně k navrhovatelem předvídanému cíli, a sice k navrácení se při přiznávání odměny za právní zastoupení k advokátnímu tarifu.

Dne 7. května 2013 byl nález Pl. ÚS 25/12 publikován ve Sbírce zákonů a týž den zveřejnila Sekce pro advokátní tarif České advokátní komory své doporučující stanovisko, v němž uvedla, že s účinností od 7. 5. 2013 se náhrada nákladů řízení vypočte podle vyhlášky č. 177/1996 Sb. v platném znění. Motivem ke zveřejnění tohoto stanoviska byla zejména snaha předejít pochybnostem při přiznávání nákladů v řízení a objasnění, že blanketová norma § 151 odst. 2

⁷² GÖTTINGER, Vlastimil. *Sdělení Ústavního soudu k účinkům nálezu sp. zn. Pl. ÚS 25/12* [online]. 30. 4. 2013 [17. 2. 2014]. Dostupné na <http://www.usoud.cz/aktualne/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=1833&cHash=d8b566fed78fe91630a7f97b2e3fa9fd>.

⁷³ Tamtéž.

⁷⁴ Tamtéž.

OSŘ, i přesto, že odkazuje na zrušený právní předpis, není důvodem, aby náklady řízení nebyly přiznávány vůbec. ČAK konstatuje, že zrušení paušální vyhlášky jsou právě těmi „okolnostmi případu,“ kterými ustanovení § 151 odst. 2 OSŘ podmiňuje použití advokátního tarifu.⁷⁵ Ke stejnému závěru došel dne 15. 5. 2013 i Nejvyšší soud ve svém rozsudku č. j. 31 Cdo 3043/2010, v němž vyslovil, že: „*při absenci zvláštního právního předpisu o sazbách odměny za zastupování stanovených paušálně pro řízení v jednom stupni je namíste postup dle § 151 odst. 2 věty první části věty za středníkem OSŘ.*“⁷⁶

Úprava výpočtu odměny za právní zastoupení tedy po zrušení vyhlášky měla primárně vycházet z advokátního tarifu. Dle tohoto předpisu soudy postupovaly již v minulosti a nedá se říci, že by to byla úprava méně problematická. Na základě advokátního tarifu se odměna za zastupování stanovuje podle počtu úkonů právní služby. Odtud také vznikla v roce 2000 potřeba přijetí paušální vyhlášky, neboť účastníci a jejich advokáti v řízení měli tendence činit mnoho úkonů jen proto, aby jim byla přiznána větší náhrada nákladů za právní zastoupení. Tímto postupem pak docházelo ke zbytečným průtahům v řízení, které zdržovaly nejen účastníky, ale především justici. Proto také byl advokátní tarif v roce 2001 nahrazen paušální vyhláškou, jejímž původním cílem bylo zamezení těchto průtahů a stanovení odměny tak, aby neexistovala přímá úměra mezi počtem úkonů a výší odměny advokáta.⁷⁷ Dá se však konstatovat, že se tento cíl minul účinkem.

Nyní se tak česká justice opět vrací k advokátnímu tarifu. Jak již ale zmiňovali senátoři ve svém návrhu na zrušení paušální vyhlášky, samotným zrušením tohoto předpisu nedojde k naplnění cíle odstranění protiústavního stavu. Případná aplikace advokátního tarifu měla být pouze dočasné (nouzové) řešení pro období, v němž bude zákonodárce pracovat na přijetí vyhlášky nové, a sice takové, jež bude respektovat požadavky Ústavního soudu. Sám Ústavní soud v nálezu upozornil na principy upravené jeho dřívější judikaturou, jimiž by se nová právní regulace měla řídit.

V době, kdy píše svou diplomovou práci, což je zhruba deset měsíců od vyhlášení derogačního nálezu Ústavního soudu, stále žádný předpis specificky regulující výši odměny právního zastoupení v soudním řízení nebyl zákonodárcem vydán. Tak se justice dostala v této problematice do patové situace, kdy podle mého názoru způsob stanovení výše náhrady nákladů řízení není o nic víc spravedlivý než zrušená přísudková vyhláška. Srovnáme-li výši odměny za zastupování v bagatelním sporu podle paušální vyhlášky s částkou stanovenou podle advokátního

⁷⁵ Stanovisko sekce pro advokátní tarif ČAK (ad zrušení vyhlášky č. 484/2000 Sb.) [online]. [cit. 18. 2. 2013]. Dostupné na <<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=11296>>.

⁷⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. 5. 2013, sp. zn. 31 Cdo 3043/2010.

⁷⁷ JIRSA, Jaromír. *Ke zrušení tzv. „přísudkové vyhlášky“* [program] Codexis Academia, Aktualizace 1. 1. 2014 [cit. 18. 2. 2014].

tarifu, dojdeme k výsledku, že v této oblasti došlo k markantnímu poklesu výše odměny za zastupování. Pro srovnání uvádím příklad poskytnutý Jaromírem Jirsou ve svém článku,⁷⁸ v němž vypočítává náklady řízení ve dvou různých případech. V prvním z nich se jedná o zaplacení částky 5.000,- Kč s příslušenstvím, kdy věc skončila ve zkráceném řízení platebním rozkazem a ten nabyl právní moci. Zástupce žalobce je plátcem DPH a v řízení učinil dva úkony právní služby - převzetí a sepis žaloby.

	Vyhl. č. 484/2000 Sb.	Vyhl. č. 177/1996 Sb.
Soudní poplatek	1.000,- Kč	1.000,- Kč
Odměna	4.800,- Kč	2.000,- Kč
Režijní paušál	600,- Kč	600,- Kč
DPH	1.134,- Kč	546,- Kč
Celkem	7.534,- Kč	4.146,- Kč

Podíváme-li se však na srovnání odměny u sporu, jejichž hodnota je vyšší než 10.000,- Kč, rozdíl není tak závratný. Příkladem může být řízení o zaplacení částky 100.000,- Kč s přísl., kdy ve věci byla podána žaloba, poté vydán platební rozkaz. Proti platebnímu rozkazu byl podán odpor, k němuž se vyjádřil žalobce a na jeho repliku následně reagoval žalovaný. Následovalo první jednání, při němž byl zároveň vynesena rozsudek, kterým bylo žalobě v plném rozsahu vyhověno. Zástupce žalobce je plátcem DPH a ve sporu učinil celkem čtyři úkony.

	Vyhl. č. 484/2000 Sb.	Vyhl. č. 177/1996 Sb.
Soudní poplatek	5.000,- Kč	5.000,- Kč
Odměna	22.800,- Kč	20.400,- Kč
Režijní paušál	1.200,- Kč	1.200,- Kč
DPH	4.914,- Kč	4.536,- Kč
Celkem	33.914,- Kč	31.136,- Kč

Zrušení paušální vyhlášky a nastolení advokátního tarifu se pozitivně projevilo zejména u bagatelních sporů, což ostatně bylo předpokládaným cílem navrhovatele. U sporů vyšší hodnoty však taková pozitivní transformace nenastala, spíše naopak. Ze své praxe u okresního soudu je mi známo, že právě u sporů vyšších hodnot je výpočet nákladů dle advokátního tarifu velmi složitý a

⁷⁸ JIRSA, Jaromír. *Ke zrušení tzv. "přisudkové vyhlášky"* [program] Codexis Academia, Aktualizace 1. 1. 2014 [cit. 18. 2. 2014].

převážná většina soudců by v těchto záležitostech upřednostňovala paušální vyhlášku. Ostatně i soudce Vladimír Kůrka ve svém oponentním stanovisku k nálezu Pl. ÚS 25/12 upozorňuje na skutečnost, že kritika vyhlášky nesměřovala vůči vyhlášce jako celku, nýbrž vůči určení odměny za zastupování ve sporech nižších hodnot. A ani v těchto sporech se kritika netýkala veškeré agendy.⁷⁹ Jednoduše tedy může v současnosti nastat situace, kdy v řízení o zaplacení částky 50.000,- Kč, v němž právní zástupce učinil 6 úkonů, se navýší odměna podle advokátního tarifu na 27.184,- Kč, když podle paušální vyhlášky by odměna odpovídala částce 21.981,- Kč.⁸⁰ Na tuto situaci asi senátoři nepomysleli, když jako jeden z argumentů pro derogaci vyhl. č. 484/2000 Sb. proklamovali, že výše náhrady nákladů podle paušální vyhlášky není nepřiměřená pouze u bagatelních sporů, nýbrž i ve sporech hodnoty přesahující 10.000,- Kč do výše 200.000,- Kč.⁸¹

Derogací paušální vyhlášky se bohužel nevyřešila ani v nálezu vytýkaná nejednotnost rozhodovací praxe soudů. Nálezací soudy se při rozhodování o nákladech neřídí mechanicky advokátním tarifem, bez ohledu na specifika každého případu, ale nadále opírají svá rozhodnutí o judikaturu Ústavního soudu a posuzují případ od případu. Příkladem možno uvést rozsudek Okresního soudu v Novém Jičíně ze dne 20. 1. 2014, sp. zn. 7 C 495/2013, v němž soud při stanovování odměny advokáta vycházel z nálezu ÚS sp. zn. I. ÚS 3923/2011 a přiznal na odměnu advokáta ve výši jednonásobku jistiny. Okresní soud konstatoval, že ÚS v předmětném nálezu považoval za adekvátní řešení novou právní úpravu nahrazující zrušenou vyhlášku. Skutečnost, že nová úprava ještě nebyla vydána, není důvodem pro automatické použití vyhl. č. 177/1996 Sb.⁸² Naopak dle usnesení Krajského soudu v Ostravě, jako soudu odvolacího, po zrušení vyhl. č. 484/2000Sb. již není na místě postup podle nálezu ÚS I. ÚS 3923/2011, ale mělo by se rozhodovat dle vyhl. č. 177/1996 Sb.⁸³ A nakonec úplně odlišnou metodu zvolil Okresní soud v Novém Jičíně v rozhodnutí ze dne 25. 10. 2013, kterým přiznal dle § 142 odst. 1 OSŘ pouze účelně vynaložené náklady, a to náhradu zaplaceného soudního poplatku.⁸⁴

Na tento postup soudů se nelze dívat negativně, neboť jednájí zcela v intencích judikatury Ústavního soudu, avšak nikoli jednotně. Nedostatek tak spočívá v tom, že stále nebyl vytvořen stav právní předvídatelnosti rozhodnutí, pokud jde o výrok o nákladech řízení. V této věci znovu odkazují na vyjádření Ministerstva spravedlnosti k návrhu na zrušení paušální vyhlášky, v němž konstatuje, že jmenovaná vyhláška umožňovala každému účastníku řízení téměř přesně určit,

⁷⁹ Srov. Odlišné stanovisko soudce Vladimíra Kůrky k nálezu Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12.

⁸⁰ MIROVSKÁ, Petra. *Myty a fakta zrušení „přisudkové“ vyhlášky* [online]. 30. 4. 2013 [cit. 18. 2. 2014]. Dostupné na: <<https://www.patria.cz/pravo/2324395/myty-a-fakta-zruseni-prisudkove-vyhlasaky.html>>

⁸¹ Nález Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12 (získáno dne 9. 11. 2013 z databáze Nalus).

⁸² Rozsudek Okresního soudu v Novém Jičíně ze dne 20. 1. 2014, sp. zn. 7 C 495/2013.

⁸³ Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 20. 12. 2013, sp. zn. 57 Co 875/2013-13.

⁸⁴ Rozsudek Okresního soudu v Novém Jičíně ze dne 25. 10. 2013, sp. zn. 14 C 329/2013.

kolik finančních prostředků ho případně soudní řízení bude stát. Při aplikaci advokátního tarifu tuto možnost účastník nemá, neboť není dopředu nikdy jasné, kolik úkonů právní zástupce ve věci učiní.⁸⁵

Avšak ani zrušení paušální vyhlášky nedalo sbohem bohatnutí na nákladech řízení. Jediný rozdíl nastal v tom, že už žalobci nemají tak jednoduchou cestu jako dříve. Dle úpravy advokátního tarifu jim již není automaticky přiznávána paušální částka jako podle přísudkové vyhlášky, ale pro přiznání vyšší odměny za zastupování musí skutečně vykonat určité právní úkony. Bohužel jde mnohdy o úkony zcela nelogické a provedené očividně s cílem dosažení vyšší částky na náhradě nákladů.

Všechny shora zmíněné nedostatky stávající právní regulace měly být odstraněny novou právní úpravou. Ta se však nedostavila a soudy jsou nuceny se s touto problematikou nadále potýkat.

Současná situace s sebou přinesla také jedno příjemné a pro účastníky řízení zastoupené advokátem velmi pohodlné pozitivum. Zrušením paušální vyhlášky a návratem k advokátnímu tarifu se odstranila tzv. dvojkolejnost mezi vyšší náhradou nákladů za zastupování advokátem a skutečnou výší odměny advokáta. Za existence paušální vyhlášky totiž mohla tato situace působit dosti zmatečně pro účastníka, kterému soud na základě vyhlášky č. 484/2000 Sb. přiznal náhradu nákladů za právní zastoupení a advokát mu pak, v případě, že se nedohodli smluvně, v kanceláři vypočetl odměnu jinou, podle advokátního tarifu. V horším případě mohli být nemile překvapení, když šlo o výše uvedený spor v hodnotě 50.000,-Kč, v němž soud přisoudil žalobci na nákladech částku 21.981,-Kč a ten pak musel advokátovi zaplatit o 6.000,-Kč víc.⁸⁶

K derogačnímu nálezu lze tedy shrnout, že má své klady i zápory. V zásadě s tímto rozhodnutím Ústavního soudu souhlasím, neboť mám za to, že paušální vyhláška představovala, a to podotýkám zejména ve sporech o nižší částky, opravdu silný zásah do mravnosti a etiky. Ve sporech, v nichž částka nedosahovala deseti tisíc, byl zřetelný nepoměr přisouzených nákladů k hodnotě sporu, a to i po vydání novely paušální vyhlášky č. 64/2012. Sb. I přesto, že náhrada nákladů představuje určitý sankční mechanismus, spočívající v povinnosti účastníka řízení nahradit náklady osobě, které svým protiprávním jednáním způsobil, že se musí svých práv a oprávněných zájmů domáhat u soudu, nelze připustit, aby takováto „sankce“ mnohonásobně multiplikovala hodnotu dlužné částky. Můj názor se však s názorem Ústavního soudu rozchází v momentě zrušení paušální vyhlášky jako celku, neboť mám za to, že paušální vyhláška byla pro spory vyšších částek zcela jistě vhodnější. Nejen, že byl paušál v těchto řízeních nastaven

⁸⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12 (získáno dne 9. 11. 2013 z databáze Nalus).

⁸⁶ MIROVSKÁ, Petra. *Mýty a fakta zrušení „přísudkové“ vyhlášky* [online]. 30. 4. 2013 [cit. 18. 2. 2014]. Dostupné na: <<https://www.patria.cz/pravo/2324395/myty-a-fakta-zruseni-prisudkove-vyhlasky.html>>.

rozumně, a to na částku okolo 20% vymáhané jistiny, ale i výpočet odměny v případech, kdy advokát provedl více úkonů, byl jednodušší. Mám za to, že tyto faktory měly být zohledněny a paušální vyhláška měla být zrušena jen, co do ustanovení týkajících se výlučně nižších částek.

3.5. Potenciální budoucí úprava

Hlavním problémem je zřejmě v současnosti pasivita zákonodárce. V návrhu na zrušení paušální vyhlášky je obsaženo upozornění na opatření, která v poslední době byla učiněna pro utřídění a úpravu tolik problematických nákladů řízení, avšak opatření zákonodárce se jeví jako nedostatečná. Zmiňovaná předžalobní výzva dle § 142a OSŘ dává soudům pouze další kritérium, které musejí při rozhodování o nákladech řízení posuzovat, neřeší však problém v širším měřítku.⁸⁷ Ústavní soud v derogačním nálezu zákonodárce pověřil vytvořením nové vyhlášky, která měla odpovídat kritériím vysloveným v dřívější judikatuře Ústavního soudu. Tato úprava měla lépe reflektovat zvláštnosti jednotlivých případů, kritéria pro určení výše náhrady měla být obsažena přímo v samotné vyhlášce a stanovení odměny mělo odrážet princip proporcionality ve vztahu k vymáhané jistině.⁸⁸ Vyhláška se měla dle myšlenky Ústavního soudu stát sjednocujícím prvkem judikatury, čímž mám na mysli sjednocení všech možných způsobů určení výše náhrady nákladů, jejichž pluralita byla zachována i po zrušení paušální vyhlášky. Zatím však zákonodárce žádnou takovou ani jinou právní regulaci neposkytl.

Jednou z prvotních iniciativ, která pomalu začíná pronikat na veřejnost a projednávat se mezi odbornou veřejností je návrh skupiny poslanců šířený jako sněmovní tisk č. 107, jenž se navrácí ke zrušenému § 144 OSŘ. Jeho nový obsah by měl znít: „*Účastníci nemají právo na náhradu odměny za zastupování v řízení, ve kterém bylo rozhodnuto o peněžitém plnění uvedeném v § 202 odst. 2 části věty před středníkem. Soud však může přiznat i náhradu nákladů nebo jejich částí, odůvodňují-li to okolnosti případu nebo poměry účastníků.*“⁸⁹ Ustanovení by v podstatě zrušilo náhradu odměny za zastupování v bagatelních sporech a tím by rozšířilo výčet výjimek, v nichž je možné náklady nepřiznat nebo přiznat pouze z části. Rozdíl je však v tom, že by se tato novela netýkala poplatků a všech výdajů úspěšné strany řízení, nýbrž pouze nákladů právního zastoupení. Náklady jako soudní poplatek a výdajový paušál by zůstaly při přiznávání náhrady nákladů zcela nedotčeny. Dle důvodové zprávy

⁸⁷ Srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 28. 1. 2014, sp. zn. II. ÚS 3628/13, kterým Ústavní soud potvrdil rozhodnutí odvolacího soudu, jenž nepřiznal žalobci náhradu nákladů řízení, neboť nezaslal žalovanému předžalobní výzvu k plnění dle § 142a OSŘ. Odvolací soud neshledal důvodné námitky, že ustanovení § 142a OSŘ se týká pouze bagatelních sporů.

⁸⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12 (získáno dne 9. 11. 2013 z databáze Nalus).

⁸⁹ LANGŠÁDLOVÁ, Helena další. *Důvodová zpráva* [online]. 21. 1. 2014 [cit. 19. 2. 2014]. Dostupné na: <<http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=7&T=107>>.

k tomuto návrhu by se pro hotové výdaje stále používal advokátní tarif, avšak pouze do té doby, než by Ministerstvo spravedlnosti přijalo novou vyhlášku, která tuto oblast specificky upraví.⁹⁰

Z diskuzí, které se na téma tohoto návrhu vedou, je velmi těžké stanovit, zda je odborná veřejnost spíš pro či proti jeho přijetí. Jde o návrh přičítící se požadavkům Ústavního soudu, které vymezil ve svém posledním nálezu, avšak jedná se o návrh zcela mimo mísu? Podle mého názoru přijetím této úpravy by se nadobro odstranil problém kupčení s pohledávkami. Pro inkasní společnosti by se drobné pohledávky staly neatraktivní a soudům by s největší pravděpodobností aspoň trochu prořídly hory spisů. Stejně tak by tato novela jednoznačně naplnila tolik požadovaný princip předvídatelnosti rozhodnutí, neboť v 99% bagatelních sporů by náhrada nákladů přiznána nebyla. Ono jedno procento případů, v nichž jsou náklady na právní zastoupení vynaložené skutečně účelně, i přesto, že jde o bagatelní spor, má možnost být zohledněno podle věty druhé zmiňovaného ustanovení. To znamená, že i ve věcech, v nichž je zastoupení advokátem pro lajka zcela neodmyslitelné, je možné, aby byla náhrada nákladů přiznána. Z tohoto pohledu se tato novela jeví jako zdařilý nápad, který v podstatě vyřeší problémy, které Ústavní soud vytýkal přisudkové vyhlášce. Na druhou stranu se však obávám jaký vliv by měla na obyčejné věřitele, kteří jsou nepodnikajícími fyzickými osobami, jež například půjčili známému 6.000,- Kč, a ten se rozhodl jim tuto částku přes výzvy nevrátit. Z pozice právně vzdělané osoby, popř. osoby, která je určitým způsobem ve styku s právem, asi nebude problém sepsat jednoduchou žalobu. Avšak podívejme se na tuto situaci za předpokladu, že věřitelem je člověk, který u soudu nikdy nebyl a nemá dostatečné finanční prostředky, aby si mohl dovolit zaplatit sám celou odměnu advokáta. Bude dotyčný vědět, co má dělat? V dřívější judikatuře Ústavního soudu i rozhodovací praxi nalézacích soudů jsme se mohli dozvědět, že sepsání formulářové žaloby spočívá v podstatě v opisování původního vzoru, přičemž jediným okamžikem, kdy žalobce potřeboval právní zastoupení, byl uznán okamžik sepsání tohoto prvního vzoru. A právě v tom vidím problém, který nastane při posuzování shora uvedeného příkladu. Bude člověk neznalý práva umět sám podat žalobu? Pro ilustraci, jsem se v rámci zamyšlení nad tímto tématem zeptala své kamarádky, která dostudovala vysokou školu s ekonomickým zaměřením, jestli by věděla jak postupovat v případě, že by se ocitla v postavení věřitele. Její odpověď pro mě nebyla překvapením, když uvedla, že by kvalifikovanou žalobu, prostou vad, nebyla schopna sama podat. Z tohoto pohledu tvrdím, že připravovaná novela může nepříznivě ovlivnit právě poctivé věřitele, kteří se nebudou schopni domoci svých práv bez advokáta. Na druhou stranu se domnívám, že nějaká řešení této situace se určitě najdou. Existují nejrůznější studentské poradny,

⁹⁰ LANGŠÁDLOVÁ, Helena další. *Důvodová zpráva* [online]. 21. 1. 2014 [cit. 19. 2. 2014]. Dostupné na: <<http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=7&T=107>>.

nebo právníci, kteří poskytují služby pro bono a pravděpodobně by poskytli radu, jak v takové situaci postupovat, co víc, sami by žalobu sepsali.

Obecně mě ale v této situaci nenapadá jiný závěr, než že dlužníci malých částek budou mít vystaráno. Jak jinak se totiž rozhodne věřitel, který má vůči jinému pohledávku 5.000,-Kč, sám si neporadí a případný advokát by mu naučtoval tutéž částku za zastupování. Jednoduše se radši své pohledávky vzdá a pro příště se bude snažit této situaci vyvarovat a nikomu nic nepůjčí. S nadsázkou si dovolím tvrdit, že by po předmětné novele mohla vzniknout obdoba tzv. „obchodníků s pohledávkami“, a to „obchodníci s dluhy,“ kdy by nepoctiví dlužníci a podvodníci mohli na drobných nesplacených dlužích jednoduše vydělávat.

Z té druhé strany, a to ze strany dlužníků, však jde o značný ústupek. Podle návrhu novely by měla být v budoucnu přiznávána náhrada pouze za soudní poplatek a hotové výdaje, což razantně sníží celkovou výši náhrady nákladů. Konečně by se tedy, dle mého mínění, touto změnou vyřešila problematika účelnosti nákladů, kdy na základě posouzení soudce budou přisouzeny opravdu jen ty účelně vynaložené, a to podle věty druhé sledovaného § 144 OSŘ. Otázkou je zda, budou soudy v takových situacích jednotné a budou postupovat podle advokátního tarifu nebo zda neupustí ani od přiznávání jednonásobku vymáhané jistiny dle nálezu Ústavního soudu. Mám za to, že touto otázkou by se měl zákonodárce ještě zabývat, a to buď v rámci tohoto návrhu novely § 144 OSŘ, nebo v potenciálním návrhu nové vyhlášky Ministerstva spravedlnosti.

4. Závěr

Cílem mé práce bylo podat komplexní pohled na vývoj současné úpravy určování náhrady nákladů řízení zejména se zaměřením na bagatelní spory. V jednotlivých kapitolách jsem se pokusila zhodnotit vývoj argumentace soudů v rámci jejich rozhodování o nákladech řízení s důrazem na příčiny, které ke změnám v rozhodování vedly. Důsledkem těchto změn byla nejprve novelizace a posléze zrušení problémové „paušální“ vyhlášky č. 484/2000 Sb. Než však došlo k tomuto kroku, bylo nutné zodpovědět několik zásadních otázek, se kterými byl osud paušální vyhlášky spojen. V rámci komplexního pohledu na věc je nutné se těmito otázkami zabývat, a proto bych jim ráda věnovala závěr mé práce.

Jedním z hlavních impulsů pro změny předpisů v oblasti náhrady nákladů řízení, byla již zmíněná nepřiměřenost přiznávaných nákladů soudního řízení a jejich zřejmý rozpor s dobrými mravy. Aby soud mohl určit, zda je uspokojen principem proporcionality, bylo nutné situaci podrobit tzv. „*testu proporcionality*“, v rámci kterého je posuzována vhodnost, potřebnost a dochází k poměrování dotčených zájmů.⁹¹ V souladu s principem proporcionality negativní důsledky institutu nesmějí přesahovat jeho pozitiva. Situaci, kdy náklady převyšující jistinu až pětinasobně již nejsou nezbytně nutné k ochraně práv účastníka, ale zřejmě vedou k újmě druhé strany, nelze hodnotit pozitivně.

S principem proporcionality pak úzce souvisí otázka souladu s dobrými mravy. Ty je nutno posuzovat případ od případu s ohledem na vývoj společnosti v prostoru a čase a Ústavní soud je definoval ve své judikatuře jako „*souborn etických, obecně zachovávaných a uznávaných zásad, jejichž dodržování je mnohdy zajišťováno i právními normami tak, aby každé jednání bylo v souladu s obecnými morálními zásadami demokratické společnosti.*“⁹² Jde v podstatě o neurčitý právní pojem, jež se prolíná všemi právními odvětvími. Aby právo splňovalo požadavek spravedlnosti, je nutné, aby při jeho aplikaci byla snaha vyhnout se přílišným tvrdostem, jež by z jeho doslovné interpretace mohly nastat.⁹³ A právě k odstranění těchto tvrdostí mimo jiné slouží institut dobrých mravů, jež jsou v různých formách upraveny ve většině právních odvětví. Mám za to, že výše náhrady nákladů mnohonásobně převyšující hodnotu sporu způsobuje značnou tvrdost zákona, kterou je s ohledem na shora uvedené, nutno korigovat právě pomocí testu přiměřenosti a institutu dobrých mravů.

⁹¹ ONDŘEJEK, Pavel. Princip proporcionality a jeho role při interpretaci základních práv a svobod. Praha: Leges, 2012, 224 s.

⁹² Nález Ústavního soudu ze dne 26. 2. 1998, sp. zn. II. ÚS 249/97 (získáno dne 22. 2. 2014 z databáze Nalus).

⁹³ BUBELOVÁ, Kamila. Dobré mravy v judikatuře Ústavního soudu ČR. *Právní fórum*, 2010, č. 7, s. 1.

Hlavním argumentem, na nichž Ústavní soud vystavěl své průlomové rozhodnutí, byla neúčelnost nákladů právního zastoupení. Dle starší komentářové literatury a judikatury byly náklady související se zastupováním advokátem považovány vždy za účelně vynaložené.⁹⁴ Tento názor se však v současné době jeví jako překonaný a můžeme pozorovat, že v mnoha případech, a to právě ve věcech banálních žalob, je právní zastoupení nákladem zcela neúčelným. Náhrada nákladů řízení by měla procesní straně posloužit ke kompenzaci majetkové újmy, která byla způsobena nutností bránit svá práva v soudním řízení.⁹⁵ Jak je patrné z judikatury, ze které jsem čerpala, v drtivé většině bagatelních sporů tato podmínka splněna nebyla. Nelze považovat za účelně vynaložený náklad odměnu advokáta, který opsal vzor formulářové žaloby. Účelně vynaloženým nákladem je zcela jistě vypracování tohoto prvního vzoru, v němž se pak pro další případy pouze mění údaje o žalovaném, výše dlužné částky atd. Tato práce však už není natolik složitá, aby ji nezvládla i právně nevzdělaná osoba. Proto nemohu než souhlasit s názorem, že v těchto případech se o účelně vynaložený náklad nejedná.

V této souvislosti si pokládám otázku, zda je možné, aby soudy v řízení přezkoumávaly, zda najatý advokát skutečně vypracoval první verzi dané žaloby a zda vůbec tento advokát vzorovou žalobu přepracoval do aktuální verze. I bez hlubšího zamyšlení je jasné, že není. Judikatura tak uzavírá, že účelně vynaloženými náklady jsou ty, jež musela procesní strana **nezbytně** vynaložit, aby mohla řádně hájit své porušené nebo ohrožené subjektivní právo u soudu. Do této definice ne vždy spadá i odměna na právní zastoupení.⁹⁶ Je potřeba počítat se situací, že i v případě, kdy jde o bagatelní částku a řízení bylo zahájeno formulářovou žalobou, může dojít ke komplikacím, například když se žalovaný brání námitkou promlčení, splnění, či neexistence dluhu. V těchto případech je zpravidla právní pomoc nutná a mám za to, že by měla být odměna za toto zastoupení považována za náklad účelně vynaložený a tudíž by měl být žalobci soudem přisouzen.

Otázka přiměřenosti a účelnosti náhrady nákladů řízení se tedy stala hlavní osou pro zmíněné rozhodnutí Ústavního soudu. Nález Pl. ÚS 25/12 však problémové určování výše nákladů řízení neřeší zcela. Ústavní soud svým rozhodnutím vytvořil základ a podal určitým způsobem návod, ze kterého by v další fázi měl zákonodárce vycházet.

Dnešní stav v oblasti rozhodování o nákladech řízení zejména v bagatelních sporech je ve své podstatě bez vážnějších problémů, které by vyžadovaly akutní řešení. Mám však za to, že do

⁹⁴ Např. DAVID, Ludvík, IŠTVÁNEK, František, JAVŮRKOVÁ, Naděžda, KASÍKOVÁ, Martina, LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. s. 635. ISBN 978-80-7357-460-4.

⁹⁵ LAVICKÝ, Petr. Účelnost nákladů spojených se zastupováním advokátem. *Právní fórum*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012, roč. 9, č. 5, ISSN 1214-796.

⁹⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 25. 7. 2012, sp. zn. I. ÚS 988/12 (získáno dne 14. 11. 2013 z databáze Nalus).

budoucná je nanejvýš vhodné, aby rozhodování o nákladech řízení bylo založeno na nových principech. V současné době je soudní praxe nejednotná a neexistuje žádná komplexní obecná úprava, podle které by bylo možno o nákladech řízení rozhodovat ve všech případech. Advokátní tarif, podle kterého většina soudů rozhoduje, je ve stávající podobě nedostatečný.

De lege ferenda považuji za vhodné, aby byl přijat zcela nový předpis, který by představoval všeobecnou úpravu pro určování náhrady nákladů soudního řízení. Takovýto předpis by měl v první řadě sjednotit rozhodovací praxi soudů a vnést předvídatelnost do rozhodování o nákladech řízení. Nastíněná úprava by zachovala paušální určování částky náhrady nákladů právního zastoupení s tím, že výše náhrady nákladů řízení ve sporech nižší hodnoty by mohla být postavena na obdobných základech jako nynější advokátní tarif. Tento právě v řízeních, která většinou nejsou příliš složitá, představuje vhodné řešení, neboť výše náhrady se odvíjí od počtu úkonů právní služby a tím zohledňuje jednodušší průběh bagatelních sporů. Naproti tomu ve sporech vyšších hodnot, v nichž je pomoc advokáta mnohdy nutná, představuje úprava daná advokátním tarifem problémy, v neposlední řadě spočívající ve složitosti výpočtů. Jednoznačně vhodnější se v těchto případech jeví právě úprava daná zrušenou paušální vyhláškou, jež paušalizovala náhradu nákladů za řízení v jednom stupni dle hodnoty vymáhané jistiny. Mám tak za to, že potenciální nová budoucí úprava by neměla být pouze jednotvárně zaměřena na jeden způsob určení odměny pro všechna řízení obecně, ale měla by zohlednit složitost projednávané věci, stejně jako věcnou a časovou náročnost řízení.

Zdroje

Právní předpisy

Loi n° 77-1468 du 30 décembre 1977 n° 77-1468 du 30 décembre 1977 instaurant la gratuité des actes de justice devant les juridictions civiles et administratives. Dostupné na: <<http://legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000333072>>.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady 861/2007 ze dne 11. července 2007, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích. Úř. Věst. L 199, 31. Července 2007, s. 0001-0022.

Usnesení České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění vyhlášky č. 486/12 účinné ke dni 1. 1. 2013.

Vyhláška č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální sazby výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů v občanském soudním řízení a kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif) ve znění vyhlášky č. 617/04 účinné ke dni 8. 12. 2004.

Vyhláška č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální sazby výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů v občanském soudním řízení a kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif) ve znění vyhlášky č. 64/12 účinné ke dni 1. 3. 2012.

Vyhláška č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů řízení v občanském soudním řízení a kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Zákon č. 48/1997 Sb. o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 549/1991 Sb. o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 64/2012. Sb., kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální sazby výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů v občanském soudním řízení a kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Monografie

CADIET, Löic. *Code de procédure civile*. 16e édition. Paris: Litec, 2003. 483 s. ISBN 2-7111-3479-2.

DAVID, Ludvík, IŠTVÁNEK, František, JAVŮRKOVÁ, Naděžda, KASÍKOVÁ, Martina, LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád*. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. 1108 s. ISBN 978-80-7357-460-4.

DESPRÉS, Isabelle. *Code de procédure civile*. 104e édition. Paris: Dalloz, 2012. 3118 s. Codes Dalloz. ISBN 978-2-247-11656-0.

DRÁPAL, Ljubomír - BUREŠ, Jaroslav. *Občanský soudní řád: komentář*. I, § 1-200za. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009. xx, 1579 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-107-9.

ONDŘEJEK, Pavel. *Princip proporcionality a jeho role při interpretaci základních práv a svobod*. Praha: Leges, 2012, 224 s. ISBN 978-80-87576-31-1.

STAVINHOVÁ, Jaruška, HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Vyd. 1. Brno: Doplněk, 2003, 660 s. ISBN 80-210-3271-5.

WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011, 711 s. ISBN 978-807-2018-420.

Články

BUBELOVÁ, Kamila. Dobré mravy v judikatuře Ústavního soudu ČR. *Právní fórum*, 2010, č. 7, s. 1-8.

GRYGAROVÁ, Danuška. Snížení náhrady nákladů řízení soudem v bagatelních věcech. *Bulletin advokacie*, 2012, roč. XIV, č. 7-8, s. 40.

JIRSA, Jaromír. K „obchodníkům se složenkami“ a rozhodnutí Ústavního soudu. *Soudce*, 2012, roč. XIV., č. 2, s. 17 - 18.

JIRSA, Jaromír. Ke zrušení tzv. “přisudkové vyhlášky” [program] Codexis Academia, Aktualizace 1. ledna 2014 [cit. 18. února 2014].

KOVÁŘOVÁ, Daniela. Paušální vyhláška proklínaná a milovaná. *Soudce*, 2013, roč. XV, č. 6, s. 13-16.

LAVICKÝ, Petr, STAVINHOVÁ, Jaruška. Sankce v civilním právu procesním. *Právní fórum*, 2008, roč. 5, č. 9, s. 376.

LAVICKÝ, Petr. Účelnost nákladů spojených se zastoupením advokátem. *Právní fórum*, 2012, č. 5, s. 191 a násl.

SVOBODA, Karel. Jak dál s prisouzenými, ale protiústavními odměnami advokáta. *Soudní rozhledy*, 2013, roč. 19., č. 7-8, s. 253 - 254.

SVOBODA, Karel. K „revoluci“ ve sporech zahájených tzv. formulářovými žalobami. *Právní rozhledy*, 2012, č. 10, s. 366.

ŠABATA, Karel. Výše odměny advokáta jako právního zástupce v bagatelních sporech. *Soudce*, 2012, roč. XIV, č. 10-11, s. 9.

Judikatura

Nález II. Ústavního soudu sp. zn. 228/04 ze dne 9. prosince 2004 (získáno dne 3. února 2014 z databáze NALUS).

Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2929/07 ze dne 9. října 2008 (získáno 25. května z databáze NALUS).

Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3923/11 ze dne 29. března 2012 (získáno 24. listopadu 2013 z databáze NALUS)

Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 988/12 ze dne 25. července 2012 (získáno dne 14. listopadu 2013 z databáze Nalus).

Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 249/97 ze dne 26. února 1998 (získáno dne 22. února 2014 z databáze Nalus).

Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 727/2000 ze dne 17. května 2001 (získáno 13. listopadu 2013 z databáze NALUS).

Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 1/04 ze dne 13. ledna 2005 (získáno 9. listopadu 2013 z databáze NALUS).

Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 3243/09 ze dne 2. března 2010 (získáno 25. února 2014 z databáze NALUS).

Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 25/12 ze dne 17. dubna 2013 (získáno dne 9. listopadu 2013 z databáze Nalus).

Usnesení Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 2777/11 ze dne 27. prosince 2011 (získáno dne 9. února z databáze Nalus).

Usnesení Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 3259/11 ze dne 22. listopadu 2011 (získáno 25. února 2014 z databáze NALUS).

Rozsudek Okresního soudu v Novém Jičíně ze dne 11. března 2013, č. j. 7 C 13/2013-19.

Rozsudek Okresního soudu v Novém Jičíně ze dne 13. března 2014, č. j. 14 C 44/2014.

Rozsudek Okresního soudu v Novém Jičíně ze dne 13. května 2013, sp. zn. 7 C 495/2013.

Rozsudek Okresního soudu v Novém Jičíně ze dne 2. května 2013, sp. zn. 14 C 9/2013.

Rozsudek Okresního soudu v Novém Jičíně ze dne 25. října 2013, sp. zn. 14 C 329/2013.

Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 20. prosince 2013, sp. zn. 57 Co 875/2013.

Elektronické články

European justice: Francie. *European justice* [online]. 6. července 2010 [cit. 9. listopadu 2013].

Dostupné na: <https://e-justice.europa.eu/content_costs_of_proceedings-37-fr-cs.do>.

GÖTTINGER, Vlastimil. *Sdělení Ústavního soudu k účinkům nálezu sp. zn. Pl. ÚS 25/12* [online].

30. dubna 2013 [17. února 2014]. Dostupné na

<http://www.usoud.cz/aktualne/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=1833&cHash=d8b566fed78fe91630a7f97b2e3fa9fd>.

MIROVSKÁ, Petra. *Mýty a fakta zrušení „přisudkové“ vyhlášky* [online]. 30. dubna 2013 [cit. 18.

února 2014]. Dostupné na: <<https://www.patria.cz/pravo/2324395/myty-a-fakta-zruseni-prisudkove-vyhlasky.html>>.

MUSIL, Milan; NOVOTNÝ, Ludvík. *Aktuální otázky v náhradách nákladů řízení – odměna za*

zastupování advokátem v občanském soudním řízení [online]. Epravo.cz, 11. května 2012 [cit. 10.

února 2014]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/aktualni-otazky-v-nahradach-nakladu-rizeni-odmena-za-zastupovani-advokatem-v-obcanskem-soudnim-rizeni-82816.html>>.

PELIKÁN, Aleš. *Je to nemorální byznys, rozhodl soud a zarazil vyplácení vymahačů* [online]. 4.1.2012

[cit. 23-2-2013]. <<http://www.novinky.cz/finance/255186-je-to-nemoralni-byznys-rozhodl-soud-a-zarazil-vyplacenivymahacu.html>>.

Stanovisko sekce pro advokátní tarif ČAK (ad zrušení vyhlášky č. 484/2000 Sb.) [online]. [cit.

18. února 2013]. Dostupné na <<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=11296>>.

SZABOVÁ, Anna, ŠERÁ, Michaela. Evropské řízení o drobných nárocích. *Epravo*[online]., 12.března 2009 [cit.27.října 2013]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/evropske-řízení-o-drobných-nárocích-55592.html>>.

Jiné zdroje

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Mzdy a náklady práce* [online]. 4. 12. 2013 [cit. 2014-03-10]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/prace_a_mzdy_prace>.

Důvodová zpráva k zák. č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, [online]. 25. února 2008 [cit. 19. února 2014]. Dostupné na: <www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=26578>.

LANGŠÁDLOVÁ, Helena další. *Důvodová zpráva* [online]. 21. ledna 2014 [cit. 19. února 2014]. Dostupné na: <<http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=7&T=107>>.

Shrnutí

Tato práce se zabývá problematikou náhrady nákladů civilního řízení. Jedná se o oblast velmi specifickou a rozsáhlou, která v uplynulých několika letech nabyla na aktuálnosti, zejména s přihlédnutím k vývoji v rozhodování soudů v tzv. bagatelních sporech. Zaměřila jsem se proto na určitou výseč z této oblasti, zejména s důrazem na stěžejní rozhodnutí Ústavního soudu sp.zn. Pl. ÚS 25/12. Zkoumanou otázkou je, jak se toto zmíněné přelomové rozhodnutí odrazilo v rozhodování o nákladech řízení.

Práce je strukturována do čtyř kapitol, přičemž první z nich se komplexně věnuje vymezení stěžejních pojmů v oblasti nákladů civilního řízení, včetně pojmu bagatelních věcí. Další část se zabývá vývojem institutu náhrady nákladů řízení v tzv. bagatelních sporech se zaměřením na aktuální změny právní regulace v této oblasti, jejich příčinami a následky. Posléze je široká kapitola věnována stěžejnímu nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 25/12, úvahám, které vedly k jeho vydání a dopadům na rozhodování v této oblasti. Závěr práce shrnuje základní příčiny změn právní regulace v oblasti náhrady nákladů řízení se zaměřením na princip proporcionality, účelnosti a souladu s dobrými mravy a v neposlední řadě i úvahu de lege ferenda.

Nadto práce na několika místech poskytuje ke komparaci nástin úpravy nejvýznamnějších institutů francouzského civilního procesního práva.

Klíčová slova

Náklady řízení, náhrada nákladů řízení, bagatelní spory, evropské řízení o drobných nárocích, paušální vyhláška, nález Ústavního soudu Pl. ÚS 25/12, formulářová žaloba, kupčení s pohledávkami, účelnost nákladů řízení, princip proporcionality.

Summary

This thesis deals with the issue of the reimbursement of costs in small claims disputes. This is a very specific area of law that has become relevant in recent years especially taking into account developments of the court's decisions in small claims disputes. Therefore, I focused on certain parts of this area with an emphasis on the key judgment of the Constitutional Court Pl. ÚS 25/12. The issue examined is related to how this groundbreaking judgment reflected the court's decisions with reference to the costs.

This thesis is structured into four chapters. The first of them comprehensively defines the key terms of the area of costs of the civil proceedings, including the term "small claims disputes". The next part deals with the development of the institute of costs reimbursement for small claims focusing on the actual changes of legal regulation in this area, its causes and results. Then there is an extensive chapter devoted to the key judgment of the Constitutional court Pl. ÚS 25/12 and its thoughts, which led to the issues of the case and the reasoning for its decision in this area. In concluding my thesis, this chapter sums up the basic causes of the changes of legal regulation in the area of a cost focusing on the principle of proportionality, expediency and the harmony with good morals and finally the thought *de lege ferenda*.

Moreover, the thesis in several places provides the comparison of the outline of the most important institutes of the French civil proceedings.

Keywords

Proceeding Costs, reimbursement of costs, small claims disputes, European small claims procedure, fee decree, judgment of the Constitutional court Pl. ÚS 25/12, form-claim, trading with receivables, expediency of costs, principle of proportionality.